

НУБІП України

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТРЕРСЬКА

РОБОТА

13.05 – КМР.1697 «С» 2024.11.14.027. ПЗ

БАБЮК ІЛЛЯ ОЛЕГОВИЧ

2023 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Факультет землевпорядкування

УДК 332.26:352.07(477.41-22)

ПОГОДЖЕНО
Декан факультету
землевпорядкування

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО
ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри управління
земельними ресурсами

Т.О. Свєтюков
«   » 2023 р.

О.С. Дорош
«   » 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: «Особливості використання та охорони земель
об'єктів природо-заповідного фонду місцевого значення (на
прикладі природного заповідника Древліанський)»

Спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій»

Освітня програма Геодезія та землеустрій

Орієнтація освітньої програми Освітньо-професійна

Гарант освітньої програми

д. е. н., професор

А. Г. Мартин

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

д. е. н., професор

І. П. Купріянич

Виконав

І. О. Бабюк

КИЇВ – 2023

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
управління земельними
ресурсами

д.е.н., проф.

О.С. Дорощ

2022 року

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТУ

Бабюку Іллі Олеговичу

Спеціальність 193 «Геодезія та землеутвір»

Освітня програма Геодезія та землеутвір

Магістерська програма Охорона земель

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Тема магістерської кваліфікаційної роботи: «Особливості використання та

охорони земель об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення (на
прикладі природного заповідника Древлянський)»

Затверджена наказом ректора НУБіП України від 14.11.2022 року № 11697
«Сб»

Термін подання завершеної роботи на кафедру за 10 днів до захисту.

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: загальна
інформація про об'єкт дослідження, карти-схеми території природного
заповідника, статистичні дані, історичні довідки.

Перелік питань, що підлягають дослідженню.

1. Теоретичні основи організації використання земель природно-
заповідного фонду.

2. Сучасний стан природно-заповідного фонду України, та вплив війни на
природно-заповідний фонд.

3. Раціональне використання та охорони земель об'єктів природно-
заповідного фонду місцевого значення на прикладі природного заповідника
«Древлянський»

Дата видачі завдання «   » 2022 року

Керівник магістерської

кваліфікаційної роботи І.П. Купріянич

Завдання прийняв до виконання

І.О. Бабюк

РЕФЕРАТ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна магістерська робота складається із вступу трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

У першому розділі досліджено теоретичні основи організації використання земель природно-заповідного фонду, зокрема розглядається поняття та склад земель природно-заповідного фонду України, їх правовий режим та особливості управління землями природно-заповідного фонду

У другому розділі проаналізовано сучасний стан земель природно-заповідного фонду України, виявлено існуючі проблеми використання земель природно-заповідного фонду, зокрема, досліджено основні засади охорони таких земель України. Проаналізовані наслідки впливу бойових дій на території природно-заповідного фонду.

У третьому розділі викладено загальні відомості про природний заповідник «Древлянський», приведено земельний фонд заповідника з сторони адміністративно-територіального устрою, та угідь, проаналізовано кількість та види обмежень що встановлені на території заповідника, створений проектний план просторового зонування території заповідника, висвітлена основна проблематика, та описаті шляхи її вирішення.

Дана робота також містить таблиці, діаграми, картосхеми які доповнюють зміст дослідження та вирішення поставлених завдань.

У висновках узагальнено сутність проблеми організації використання природно-заповідного фонду, обгрунтовано шляхи раціонального використання та охорони земель природно-заповідного фонду природного заповідника «Древлянський»

Ключові слова: землі природно-заповідного фонду, охорона земель, раціональне використання земель.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ В УКРАЇНІ	9
1.1 Правовий режим земель об'єктів природно-заповідного фонду.	9
1.2 Порядок створення об'єктів природно-заповідного фонду в Україні.	14
1.3 Управління землями природно-заповідного фонду.	19
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ	25
2.1 Класифікація категорій об'єктів природно-заповідного фонду	25
2.2 Аналіз використання земель природно-заповідного фонду України, перспективи розвитку	30
2.3 Охорона земель природно-заповідного фонду, та вплив війни на природно-заповідний фонд	40
РОЗДІЛ 3. РАЦІОНАЛЬНА ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ НА ПРИКЛАДІ ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА «ДРЕВЛЯНСЬКИЙ»	49
3.1 Загальна характеристика природного заповідника «Древлянський»	49
3.2 Структура земель природного заповідника «Древлянський»	53
3.3 Удосконалення управління земельними ресурсами в межах об'єктів природно-заповідного фонду на прикладі природного заповідника «Древлянський»	55
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	64
ДОДАТКИ	70

ВСТУП

Сьогоднішнє сприйняття землі як територіального, просторового і природного основи відрізняється від загальноприйнятого поняття "земля". З

плином часу людина все більше осмислює значимість землі, не лише як ресурс, а й як фундамент для всього живого на ній. Захист і відновлення землі

стають ключовими завданнями у численних країнах. Території природно-заповідного фонду і їх розширення знаходять підтримку як в індустріально розвинутих країнах, так і в країнах, що розвиваються. Глобальні

природоохоронні установи, включаючи благодійні організації, що зосереджені

на збереженні різноманіття живого, активно працюють над збереженням здоров'я нашої планети.

Актуальність

Соціально-економічна значущість: Охороняючи природні ресурси, ці землі можуть відігравати важливу роль у розвитку екотуризму, наукових досліджень та освіти. Це може призвести до створення нових робочих місць і підвищення якості життя місцевих громад.

Законодавча необхідність: Особливо в контексті змін клімату і зростаючого антропогенного тиску на природні ресурси, стає все більш актуальним питання розробки науково-методичних засад для ефективного використання та охорони земель природно-заповідного фонду. Відсутність чітких методологічних рекомендацій може призвести до неефективного використання та, в кінцевому рахунку, до деградації цих цінних територій.

Наукова новизна: Тема є важливою для наукових досліджень, оскільки вона може внести вагомий вклад в розробку нових методів, технік та підходів для сталого управління та охорони земель природно-заповідного фонду.

Мета

"Розробка науково-методичних рекомендацій для ефективного використання та охорони земель природно-заповідного фонду з метою

збереження біорізноманіття, підтримки екологічної рівноваги та створення умов для сталого соціоекономічного розвитку."

Ця мета включає в себе багаторівневий підхід, який зосереджується не лише на екологічних, але і на соціальних та економічних аспектах проблеми.

Завдання

Виконання завдання дослідження мені потрібно проаналізувати існуюче законодавство та нормативні акти, що регулюють використання та охорону земель природно-заповідного фонду. Також необхідно оцінити стан і динаміку

цих земель, зокрема, вивчити методики землекористування, екологічний стан

та рівні забруднення. Важливо розглянути науково-методичні підходи на міжнародному рівні та розробити пропозиції для оптимізації управління землями природно-заповідного фонду. Сюди входять екологічні, соціальні та економічні аспекти. Зрештою, провести емпіричне дослідження на конкретних прикладах, аналізуючи проблеми та виявляючи можливі шляхи їх вирішення.

Об'єкт дослідження

Об'єкт дослідження в моєму випадку це землі природно-заповідного фонду, їх структура, функціонування та управління. Це включає в себе всі

земельні ділянки, що належать до даної категорії, а також екосистеми, які вони

підтримують. А також об'єктом дослідження виступатиме природний заповідник Народицького району Житомирської області.

Таким чином, об'єкт та предмет дослідження разом дають змогу глибоко зрозуміти та аналізувати проблематику, вивчити, і виробити комплексний

підхід до її рішення.

Методологія

В даному випадку може бути корисно використати комбінацію як кількісних, так і якісних методів:

1. Документальний аналіз: Дослідження та аналіз існуючого законодавства, політичних документів, наукової літератури та статистичних даних.

2. Аналіз просторових даних: Використання ГІС (геоінформаційних систем) для візуалізації та аналізу земель природно-заповідного фонду.

3. Екологічна оцінка: Вимірювання та аналіз екологічних показників, таких як рівень забруднення, біорізноманіття, стан флори та фауни.

4. Соціологічні методи: Опитування, інтерв'ю або фокус-групи для збору даних про соціальні та економічні аспекти використання та охорони земель.

5. Кейс-стаді: Детальний аналіз конкретних прикладів для ілюстрації ширшої проблематики.

6. Моделювання та прогнозування: Використання математичних моделей для оцінки потенційного впливу різних стратегій управління.

7. Системний аналіз: Інтеграція зібраних даних для комплексного розуміння проблематики.

Ця методологія не тільки дає змогу ефективно аналізувати проблему, але і пропонує шляхи її рішення на основі науково обґрунтованих даних.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ В УКРАЇНІ

1.1 Правовий режим земель об'єктів природно-заповідного фонду.

Основоположні принципи Конституції слугують підґрунтям для регулювання земельних питань в Україні за допомогою Земельного кодексу. Норми щодо користування землею, яка потребує охорони та визначених режимів використання для збереження наступним поколінням, отримали особливу увагу від законодавця. Статті 18 та 19 Земельного кодексу акцентують, що землі, що розташовані на території України, включаючи острови та акваторії, класифікуються за їх основним призначенням у різні категорії.

Землі України за основним цільовим призначенням поділяються на такі категорії:

- а) землі сільськогосподарського призначення;
- б) землі житлової та громадської забудови;
- в) землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення;
- г) землі оздоровчого призначення;
- ґ) землі рекреаційного призначення;
- д) землі історико-культурного призначення;
- е) землі лісгосподарського призначення;
- є) землі водного фонду;
- ж) землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення. [1]

Для початку розгляну основні закони і нормативні документи

Розділи згаданої глави другої Земельного кодексу України розкривають основні правові засади всіх категорій земель. [2]

Статті 43, 46 наведеного кодексу встановлюють, що землі природнозаповідного фонду – це ділянки суші і водного простору з природними комплексами та об'єктами, що мають особливу природоохоронну, екологічну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність, яким відповідно до закону надано статус територій та об'єктів природнозаповідного фонду. [2]

До земель природно-заповідного фонду включаються природні території та об'єкти (природні заповідники, національні природні парки, біосферні заповідники, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища), а також штучно створені об'єкти (ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва). [2]

Зазначені землі можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності. [2]

Закон України "Про природно-заповідний фонд України"

Вказаний нормативний акт встановлює юридичні засади у сфері створення, захисту, раціонального користування та реконструкції природно-заповідного комплексу України. Згідно з цим законом, до природно-заповідного фонду належать території сухопутної та водної поверхні, включаючи природні системи та елементи із високою природоохоронною, науковою, естетичною та іншими важливими характеристиками. Основна мета їх виділення – зберігання біологічного різноманіття, підтримка екологічної стабільності та проведення базового екомоніторингу. У контексті українського законодавства, цей фонд розглядається як державне багатство, для якого встановлені спеціальні умови захисту та використання. Водночас, Україна визнає цей ресурс як частину глобальної мережі природоохоронних територій.

Цей закон є ключовим нормативним актом, який визначає правила створення, використання та охорони природно-заповідного фонду. Закон

описує категорії земель, які можуть бути включені до природно-заповідного фонду, а також умови їх використання та охорони.

Історичний контекст: Цей закон прийнято з метою консолідації зусиль з охорони навколишнього середовища та біорізноманіття в Україні. Він зазнає періодичних змін та доповнень для адаптації до сучасних викликів.

Ефективність: Закон є ефективним у створенні правової основи для природоохоронної діяльності, але його виконання часто стикається з проблемами, такими як недостатнє фінансування, корупція та недоліки в системі управління.

Сильні/слабкі сторони: Сильні сторони включають чітке визначення категорій та режимів охорони земель. Слабкі сторони — це не завжди ефективні механізми контролю та відсутність санкцій за порушення.

Постанови Кабінету Міністрів України

Кабінет Міністрів час від часу видає постанови, які деталізують аспекти використання та охорони земель природно-заповідного фонду. Наприклад, постанови можуть визначати порядок затвердження границь природоохоронних об'єктів, або умови їх експлуатації.

Ефективність: Ці постанови зазвичай допомагають у конкретизації законодавства, але часто є реактивними замість проактивних, тобто видаються після виявлення проблем.

Сильні/слабкі сторони: Сильні сторони — деталізація та конкретизація законів. Слабкі — велика кількість постанов може призвести до плутанини в їх застосуванні.

Місцеві нормативні акти

Крім загальнодержавних нормативних документів, важливою є роль місцевого самоврядування. Місцеві ради можуть приймати рішення, які стосуються організації охорони та використання природно-заповідного фонду на території певного регіону.

Ефективність: Мають великий потенціал в регулюванні природоохоронної діяльності на місцевому рівні, але часто не координуються з загальнодержавними законами.

Сильні/слабкі сторони: Сильні сторони — гнучкість та адаптивність до місцевих умов. Слабкі — можливість для локальних корупційних схем.

Інші нормативні акти

Додатково можуть існувати інші документи, як-от інструкції, методичні рекомендації та т.д., які також можуть впливати на режим використання та охорони земель природно-заповідного фонду.

Ефективність: Ці документи можуть бути корисними для специфічних питань управління природно-заповідним фондом, але їхній вплив зазвичай обмежений.

Сильні/слабкі сторони: Сильна сторона — спеціалізація та конкретизація. Слабка — не завжди є юридично обов'язковими та можуть конфліктувати з іншими нормативними актами.

В кожному з цих підпунктів можна зробити глибокий аналіз, включаючи історичний контекст прийняття законів, їх ефективність, а також критичний огляд їх слабких та сильних сторін.

Після огляду законодавчої бази, можна зробити висновок, що незважаючи на наявність різноманітних нормативних актів, система управління природно-заповідним фондом в Україні потребує подальшого вдосконалення. Особливу увагу слід звернути на питання координації між різними рівнями управління та забезпечення ефективного механізму контролю за дотриманням законодавства.

Крім того, існують відкриті питання про фінансування та ресурси, необхідні для підтримки дієвого природоохоронного менеджменту. Недоліки в системі можуть призвести до негативних наслідків для біорізноманіття та екосистем країни.

Правовий статус

Правовий статус земель природно-заповідного фонду в Україні є досить специфічним і відрізняється від статусу інших категорій земель. Цей статус визначається рядом законів та нормативних документів, включаючи Закон України "Про природно-заповідний фонд України", Земельний Кодекс, а також ряд інших специфічних нормативів і рішень органів державної влади.

Основною особливістю є строге обмеження щодо видів діяльності, які можуть здійснюватися на цих землях. Зазвичай тут заборонені будь-які види господарської діяльності, які можуть завдати шкоди екосистемам чи біорізноманіттю. Це може включати заборону на вирубку лісів, видобуток мінеральних ресурсів, будівництво нових об'єктів та інші форми втручання в природні процеси.

Також особливістю правового статусу полягає в обов'язковості проведення екологічної експертизи для будь-яких проектів, які плануються реалізувати на територіях природно-заповідного фонду. Це має на меті забезпечення науково обгрунтованого підходу до використання та охорони цінних природних об'єктів.

Важливим аспектом є також система управління землями природно-заповідного фонду, яка включає в себе не лише державні, але і місцеві органи влади, а також може залучати громадські та наукові організації. Усі ці особливості спрямовані на забезпечення високого рівня охорони і раціонального використання природних ресурсів на територіях природно-заповідного фонду.

Аналіз санкцій за порушення правил використання та охорони цих земель

Санкції за порушення правил використання та охорони земель природно-заповідного фонду в Україні встановлені для того, щоб гарантувати їх ефективний захист і збереження. Санкції можуть бути різними, залежно від характеру і масштабу порушення.

Зазвичай санкції за порушення правил можуть включати штрафи, відшкодування матеріальної шкоди, а в деяких випадках – кримінальну відповідальність. Наприклад, незаконна вирубка лісів на території заповідника може вести до великих штрафів і конфіскації обладнання. Важливо відзначити, що санкції можуть бути застосовані не тільки до фізичних, але і до юридичних осіб.

Іншим аспектом є адміністративна відповідальність, яка може включати в себе тимчасовий заборону діяльності, анулювання дозволів або ліцензій, і навіть закриття підприємства в крайньому випадку.

Крім того, порушення можуть мати довгострокові наслідки, такі як втрата репутації, що може суттєво вплинути на здатність отримання грантів або державного фінансування в майбутньому.

Система санкцій слугує додатковим механізмом для забезпечення дотримання законодавства в області охорони навколишнього середовища і земель природно-заповідного фонду, і її ефективність в значній мірі залежить від ефективності правоохоронних органів та відповідних контролюючих установ.

1.2 Порядок створення об'єктів природно-заповідного фонду в Україні

Процедури та критерії для визначення територій, які можна включити до природно-заповідного фонду, є досить строгими та обґрунтованими. Ці процедури і критерії розроблені для забезпечення належного захисту унікальних природних ресурсів та біорізноманіття країни.

1 Наукове обґрунтування. Перед включенням будь-якої території до природно-заповідного фонду здійснюється глибоке наукове дослідження її.

Вчені вивчають флору, фауну, ландшафт та інші екосистемні характеристики ділянки.

2. Унікальність та цінність: Основним критерієм є унікальність та екологічна цінність території. Це може бути особливий тип ландшафту, рідкісні види рослин або тварин, а також місця масового гніздування птахів чи міграційні коридори.

3. Екологічна стабільність: Територія повинна мати можливість підтримувати стабільні екосистеми, бути здатною відновлювати свої ресурси природним шляхом і служити рефугіумом для видів у небезпечних умовах.

4. Соціально-економічні аспекти: Також враховуються інтереси місцевого населення, його традиційні способи життя, можливість екотуризму та інші соціально-економічні фактори.

5. Загрози та виклики. Аналізуються потенційні загрози для території, такі як промислове забруднення, нелегальна діяльність, загроза втрати біорізноманіття внаслідок зміни клімату тощо.

Після того, як усі ці аспекти розглянуто і досліджено, спеціалізовані комітети та відомства приймають рішення щодо включення території до природно-заповідного фонду. На основі цього рішення розробляються правила та рекомендації для управління, захисту та використання цієї території.

Для включення території до природно-заповідного фонду потрібно здійснити ряд важливих дій, зокрема, глибоке наукове дослідження цієї ділянки. Вчені вивчають флору, фауну, ландшафт та інші екосистемні характеристики. Однією з основних вимог є унікальність та екологічна цінність території. Так, може розглядатися особливий тип ландшафту, рідкісні види рослин або тварин, а також місця масового гніздування птахів або міграційні коридори. Також важливо, щоб територія мала можливість підтримувати стабільні екосистеми та була здатною відновлювати свої ресурси природним шляхом.

Іноді враховуються інтереси місцевого населення, його традиційні способи життя та можливість розвитку екотуризму. Також аналізуються

потенційні загрози для ділянки, наприклад, промислове забруднення або нелегальна діяльність.

Спеціалізовані комітети та відомства, на основі усіх зібраних даних, приймають рішення щодо включення території до природно-заповідного фонду. Згодом розробляються правила та рекомендації для управління та захисту цієї ділянки.

У процесі створення об'єктів природно-заповідного фонду в Україні активну роль відіграють різноманітні органи управління, які представляють інтереси на різних рівнях — від місцевого до національного. Це сприяє балансуванню інтересів різних груп населення та ефективному управлінню природоохоронними територіями.

Місцева влада відіграє ключову роль у первинному визначенні потенційних ділянок для природоохоронних зон. Вони забезпечують збір інформації про місцеві екосистеми, користуючись ресурсами місцевих науковців та дослідницьких центрів. Також місцеві органи відповідальні за попередній діалог із громадськістю та залучення їх до процесу прийняття рішень.

Екологічні організації, включаючи неприбуткові групи та науково-дослідницькі установи, відіграють роль експертів у визначенні цінності та потреб ділянки. Вони проводять наукові дослідження, моніторинг та аналізують екологічний стан регіону. Через свою діяльність ці організації часто стають ініціаторами створення нових природоохоронних об'єктів.

Громадськість також відіграє немало роль у процесі. Через громадські слухання, консультації та інші форми участі, люди мають можливість висловити свої думки і побажання стосовно створення нових об'єктів, їх розміщення, режиму використання та інших аспектів управління.

Взаємодія між цими трьома групами акторів дозволяє створювати збалансовані рішення, які враховують як екологічні, так і соціально-економічні аспекти регіону.

Ще однією важливою рисою співпраці різних органів управління є можливість поєднання ресурсів та зусиль для досягнення спільної мети. Включення ділянок до природно-заповідного фонду не завжди є простим процесом, і він вимагає глибокого розуміння екосистем, їх потреб та можливих загроз.

Місцева влада може пропонувати фінансові інструменти, земельні ресурси та адміністративну підтримку, щоб допомогти у реалізації проєктів створення об'єктів природно-заповідного фонду. Також місцеві владні органи можуть надавати необхідну інформацію про земельні ділянки, допомагаючи визначити найбільш підходящі території для збереження.

Екологічні організації, з їхніми науковими знаннями та досвідом у галузі природоохорони, можуть служити посередниками між владою та громадськістю. Вони також можуть надавати освітні програми для місцевої спільноти, щоб підвищити обізнаність про значення та потреби природно-заповідного фонду.

Громадськість, в свою чергу, може стати ключовим фактором у визначенні пріоритетів та напрямів роботи. Громадяни можуть бути найкращими спостерігачами за змінами у місцевих екосистемах, вказувати на потенційні загрози та пропонувати рішення.

Співпраця різних органів управління дозволяє об'єднати ресурси, знання та досвід для ефективного створення, управління та збереження об'єктів природно-заповідного фонду, враховуючи інтереси всіх сторін і гарантуючи сталість та довготривалість прийнятих рішень.

Створення та підтримка об'єктів природно-заповідного фонду вимагає не тільки екологічних, але й фінансових та ресурсних зусиль. Ці аспекти часто стають визначальними в питанні ефективності та довгостроковості природоохоронних заходів.

Фінансові аспекти:

1. **Ініціація та планування:** Перед тим як об'єкт може бути включений до природно-заповідного фонду, необхідне глибоке наукове дослідження його значущості, екосистем, біорізноманіття та потенційних загроз. Це вимагає фінансування на проведення досліджень, оплату спеціалістів та логістики.

2. **Створення інфраструктури:** Це може включати в себе забезпечення доступу до об'єкта, будівництво відвідувальних центрів, стежок для екскурсій та іншої інфраструктури, що сприяє освіті та екотуризму.

3. **Постійне утримання:** Витрати на зарплату персоналу, моніторинг стану об'єктів, регулярне обслуговування інфраструктури та реагування на непередбачені події, такі як природні катастрофи.

Ресурсні аспекти:

1. **Людські ресурси:** Необхідність у кваліфікованих спеціалістах, таких як екологи, біологи, лісничі та інші, які можуть вести моніторинг, управління та охорону об'єктів.

2. **Технічні ресурси:** Обладнання для моніторингу, транспортні засоби для перевезення персоналу та відвідувачів, засоби зв'язку та інше обладнання, що підтримує ефективність роботи.

3. **Інформаційні ресурси:** Створення баз даних про біорізноманіття, картографічних матеріалів, наукових досліджень та освітніх програм для підвищення обізнаності громадськості.

Фінансування та ресурсне забезпечення об'єктів природно-заповідного фонду - це складний процес, який вимагає добре організованого підходу, співпраці різних сторін та стратегічного планування на майбутнє.

Створення та підтримка об'єктів природно-заповідного фонду вимагає великих витрат не тільки часу, але й ресурсів. Основним завданням є збереження унікальних природних екосистем і біорізноманіття, але для цього потрібне адекватне фінансування.

На початковому етапі найбільше коштів спрямовуються на наукові дослідження для визначення значущості та унікальності об'єкта. Ці дослідження допомагають розробити стратегію управління та охорони об'єкта.

Крім того, потрібно фінансування для створення необхідної інфраструктури: від відвідувальних центрів до стежок для екскурсій.

У подальшому потрібні кошти на утримання та розвиток об'єкта. Це включає в себе витрати на персонал, обслуговування інфраструктури, а також введення нових програм та ініціатив для підтримки біорізноманіття. Крім того, потрібні ресурси для моніторингу стану об'єкта, що допомагає виявляти та вирішувати можливі проблеми вчасно.

Людські ресурси стають ключовими. Кваліфіковані спеціалісти, такі як екологи, біологи і лісничі, виконують важливу роль у моніторингу, управлінні та охороні об'єктів. Їх досвід і знання необхідні для ефективного ведення роботи.

Також важливим є наявність сучасного обладнання та техніки. Від засобів зв'язку до спеціалізованого обладнання для дослідження – це все необхідно для забезпечення надійної охорони та моніторингу стану об'єкта.

На останньому етапі важлива роль грає громадська підтримка та освіта.

Інформаційні кампанії, освітні програми та залучення громадськості допомагають збільшити обізнаність та підтримку збереження природних резерватів.

1.3 Управління землями природно-заповідного фонду.

Управління земельними ресурсами відіграє ключову роль у сталому розвитку будь-якої країни. Ефективне управління землями передбачає використання ряду методик та підходів, які враховують специфіку конкретних територій, історичний досвід та сучасні виклики.

Планування використання землі є однією з основних методик, яка передбачає визначення найбільш придатних земельних ділянок для різних

цілей: сільськогосподарське виробництво, забудова, охорона природи тощо.

Це допомагає оптимізувати використання землі, зменшити конфлікти між різними групами користувачів та забезпечити її сталий розвиток.

Моніторинг землі та ГІС (геоінформаційні системи) дозволяють отримувати актуальну інформацію про стан земель, виявляти проблемні ділянки та оперативно реагувати на зміни.

Економічні інструменти, такі як земельний податок, стимулюють власників використовувати землю раціонально, а ліцензування та аукціони можуть бути використані для контролю за розподілом земель.

Партнерства та співпраця між різними зацікавленими сторонами, такими як уряд, громадськість, бізнес, можуть сприяти розвитку інноваційних рішень у сфері управління землею.

Освіта та підвищення кваліфікації фахівців у сфері управління землею дозволяє застосовувати найкращі міжнародні практики та адаптувати їх до місцевих умов.

Накінець, участь громадськості є важливим аспектом у вирішенні конфліктних ситуацій, плануванні розвитку територій та визначенні пріоритетів у сфері управління землею.

Всі ці методики та підходи, застосовані в комплексі, можуть забезпечити ефективне, збалансоване та стале управління земельними ресурсами.

Використання інноваційних технологій у сфері управління землею стає все більш актуальним. Цифрові технології, такі як дрони, супутникове моніторингове обстеження та блокчейн, можуть значно поліпшити ефективність процесів моніторингу, реєстрації, використання та охорони землі.

Застосування дронів дозволяє оперативно отримувати точні дані про стан ділянок, визначати ступінь ерозії, рівень води або інші важливі показники. Така інформація може бути використана для оперативного реагування на екологічні кризи або для планування дій на майбутнє.

Супутникове моніторингове обстеження дозволяє відстежувати динаміку змін земельних ділянок на великих територіях, виявляти нелегальні вирубки лісу, зміни в річках та інші аномалії.

Блокчейн може бути використаний для забезпечення прозорості та безпеки земельних реєстрів, уникнення шахрайства та корупції. Кожна транзакція з земельною ділянкою буде зафіксована і збережена в блокчейні, що забезпечує високий рівень довіри до системи.

Додатково, впровадження "розумних" контрактів може спростити процеси купівлі-продажу, оренди землі та інші земельні відносини, автоматизуючи їх та знижуючи витрати на юридичні послуги.

Всі ці інноваційні технології, комбіновані з традиційними методами управління, можуть принести революційні зміни в управлінні земельними ресурсами, роблячи його більш ефективним, прозорим та доступним для всіх учасників ринку.

Органи управління на різних рівнях відіграють критичну роль у вирішенні ряду завдань, пов'язаних з земельними питаннями, особливо в контексті України.

Національний рівень:

На цьому рівні встановлюються загальнодержавні пріоритети, політики та стратегії в сфері земельних відносин. Центральні органи влади, такі як Міністерство аграрної політики та продовольства, відповідають за формування законодавчої бази, координацію дій на регіональному та місцевому рівнях, а також за міжнародне співробітництво у цій сфері.

Регіональний рівень:

На рівні областей та районів органи управління фокусуються на адаптації національних стратегій до місцевих умов. Тут формуються регіональні програми розвитку, реалізуються проекти з підтримки сільського господарства, збереження екосистем та інших завдань, пов'язаних з використанням та охороною землі.

Місцевий рівень:

На рівні міст та сіл органи управління зосереджують свою увагу на безпосередніх потребах громадян. Тут вирішуються питання земельної ділянки, проводяться аукціони, видаються дозволи на будівництво та інші види використання землі. Місцеві ради та адміністрації координують дії з охорони землі, зелених зон, рекреаційних та природно-заповідних територій.

Роль громадськості:

Не можна знехтувати роллю громадськості в управлінні земельними ресурсами. Через публічні слухання, обговорення та ініціативи громадяни можуть впливати на прийняття рішень на всіх рівнях управління.

Всі ці рівні управління взаємодіють між собою, щоб досягти збалансованого та ефективного управління земельними ресурсами України, враховуючи економічні, екологічні та соціальні інтереси держави та її громадян.

Методи та інструменти взаємодії з громадськістю:

На рівні управління, залучення громадськості є важливою частиною прийняття рішень. Громадські слухання, опитування, робочі групи та інші форми участі дають можливість оцінити потреби та очікування громадян щодо конкретних земельних питань.

Технології у сфері управління:

Цифровізація та впровадження сучасних IT-рішень у земельній сфері спрощують процеси управління, контролю та моніторингу земель.

Геоінформаційні системи, спеціалізовані програмні продукти для обліку та аналізу земельних ділянок дозволяють оперативно реагувати на зміни та ефективно розподіляти ресурси.

Постійна освіта та підвищення кваліфікації:

Для ефективного управління землею, фахівці повинні бути в курсі нових тенденцій, методик та підходів. Організація семінарів, тренінгів та

конференцій допомагає забезпечити високий професійний рівень спеціалістів у сфері земельних відносин.

Інтеграція з міжнародними практиками:

Адаптація міжнародного досвіду та стандартів до умов України може значно покращити якість управління земельними ресурсами, враховуючи глобальні тенденції розвитку та виклики.

Управління земельними ресурсами є складним процесом, що вимагає координації дій, залучення різних сторін та використання сучасних методик.

Тому роль та завдання органів управління на різних рівнях є дуже важливими для стабільного та збалансованого розвитку країни.

Управління земельними ресурсами насправді стикається із значущою кількістю викликів та проблем, які можуть впливати на ефективність земельної політики та реалізацію проектів на місцевому та національному рівнях:

Конфлікти інтересів: Різні сторони, такі як місцеві громади, приватний сектор, державні органи і екологічні групи, часто мають різні інтереси до земельних ресурсів. Це може призвести до конфліктів, коли інтереси однієї сторони входять у конфлікт з інтересами іншої.

Недостатнє ресурсне забезпечення: Для ефективного управління землею необхідні належні ресурси: фінансові, технічні та людські. Недолік одного з цих ресурсів може суттєво ускладнити процес.

Правові та нормативні бар'єри: Іноколи існуючі закони та норми можуть ускладнити або навіть перешкоджати ефективному управлінню землею.

Відсутність прозорості: Якщо процеси прийняття рішень відбуваються без відкритості та участі громадськості, це може призвести до підвищення недовіри до органів управління та рішень, які вони приймають.

Екологічні виклики: Зміна клімату, ерозія ґрунтів, забруднення і втрата біорізноманіття – це лише кілька з екологічних проблем, які впливають на земельні ресурси.

Соціальні та культурні аспекти: Врахування традиційних прав на землю, врахування інтересів корінних народів та місцевих спільнот є важливим для стабільності та соціальної справедливості.

Економічні виклики: Нестабільність цін на землю, спекуляції землею або нерівномірний розподіл земельних ресурсів може призвести до економічних дисбалансів та соціальних напружень.

Враховуючи вищезазначене, дуже важливо, щоб органи управління мали належну підготовку та ресурси для реагування на ці виклики та проблеми, що виникають під час управління земельними ресурсами.

У сучасному світі швидкого технологічного розвитку новітні інновації та підходи до обробки та використання землі відкривають нові можливості для ефективного управління природно-заповідним фондом. Використання дистанційного зондування, геоінформаційних систем і автоматизованих інструментів для моніторингу дозволяє оперативно реагувати на зміни, що відбуваються на землі.

Однак з інноваціями приходять і нові виклики. Технологічний прогрес може викликати ризики зловживань або неправильного використання даних, зокрема у разі, коли конфіденційність даних порушена або коли дані використовуються без відповідних дозволів.

Тому критично важливо, щоб органи управління були обізнані з технологічними можливостями і мали достатні ресурси для застосування цих технологій відповідним чином. Інвестиції в навчання, кадрові ресурси та інфраструктуру є ключовими для забезпечення того, щоб Україна могла скористатися перевагами сучасних технологій у сфері управління природно-заповідним фондом.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

2.1 Класифікація категорій об'єктів природно-заповідного фонду

Природно-заповідний фонд України є одним з ключових інструментів збереження біологічного різноманіття, екосистем та природних пам'яток країни. Цей фонд представляє собою комплекс об'єктів, що мають особливе природоохоронне, наукове, культурне та рекреаційне значення. Враховуючи географічне положення, історію та екологічні особливості України, природно-заповідний фонд країни є унікальним та має велике міжнародне значення.

Останні десятиліття свідчать про постійну динаміку розвитку та модернізації природно-заповідного фонду України. Проте, разом із ростом усвідомлення важливості охорони природи, виникає низка викликів, які потребують комплексного підходу та адаптації до сучасних реалій.

В даному розділі ми розглянемо сучасну класифікацію категорій об'єктів природно-заповідного фонду України, проаналізуємо особливості їх використання та роль землеустрою у формуванні та управлінні цим фондом. При цьому буде акцентована увага на важливості комплексного підходу до управління та розвитку природоохоронних об'єктів на сучасному етапі.

В попередньому розділі роботи я визначив правовий режим земель об'єктів природно-заповідного фонду. Одним з нормативно правових актів є Закон України "Про природно-заповідний фонд України". Його суть дуже доречна для дослідження класифікації категорій об'єктів природно-заповідного фонду.

У Законі України "Про природно-заповідний фонд України" подано класифікацію територій та об'єктів ПЗФ України (стаття 3) та форм власності на території на об'єкти природно-заповідного фонду (стаття 4).[3]

Сучасна класифікація об'єктів природно-заповідного фонду України включає:

Заповідники: Ці об'єкти є найстарішими та найбільш строгими з точки зору охорони. Вони створені для збереження природних комплексів у природному стані, проведення наукових досліджень і вивчення природних процесів. Людська активність тут мінімізована.

Національні природні парки: Забезпечують охорону значущих природних комплексів та об'єктів. Вони мають значуще рекреаційне значення і часто використовуються для туризму та відпочинку.

Пам'ятки природи: Це окремі природні об'єкти або їх групи з особливим екологічним, науковим чи культурним значенням. Вони можуть представляти собою геологічні, гідрологічні, ботанічні або зоологічні особливості.

Заказники: Території, де встановлений спеціальний режим використання земель для збереження та відтворення природних ресурсів. Вони можуть мати ботанічний, зоологічний, ландшафтний або інший спеціалізований фокус.

Дендрологічні парки, ботанічні сади, зоологічні парки: Об'єкти, де проводяться наукові дослідження, охорона рідкісних видів рослин і тварин. Вони також служать освітньою та рекреаційною базою для населення.

До складу природно-заповідного фонду України входять як природні, так і штучно створені території та об'єкти. [3]

Державний природно-заповідний фонд — це складна система, яка включає в себе чотири підсистеми:

- 1) природоохоронну та науково-дослідну (біосферні заповідники, заповідники і пам'ятки природи);
- 2) природоохоронну та рекреаційну (національні парки і пам'ятки садово-паркового мистецтва);
- 3) природоохоронну та ресурсовідновну (заказники природи);
- 4) науково-дослідну та природоохоронну (ботанічні сади, дендрологічні та зоологічні парки). [3]

Залежно від рівня наукової і природоохоронної цінності заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки та

парки — пам'ятки садово-паркового мистецтва отримують статус державного або місцевого значення. [3]

Залежно від походження та інших особливостей природних комплексів та об'єктів, що оголошуються заказниками чи пам'ятками природи, заказники поділяються на ландшафтні, лісові, ботанічні, загальнозоологічні, орнітологічні, ентомологічні, іхтіологічні, гідрологічні, геологічні, палеонтологічні та карстово-спелеологічні, пам'ятки природи поділяються на комплексні, ботанічні, зоологічні, гідрологічні та геологічні. [3]

Система природно-заповідного фонду в Україні є відображенням глибокої поваги до природних ресурсів та їх значущості для сталого розвитку країни. Це важливий інструмент для збереження біорізноманіття, екосистем та культурної спадщини.

Окрім вищевказаних категорій, в Україні також існує ряд інших природоохоронних територій, таких як гідрологічні заказники, торф'яники та місця розмноження рідкісних видів. Ці території, хоч і менш відомі широкій публіці, відіграють не менш важливу роль у збереженні екосистем країни.

З огляду на зростаючі екологічні виклики, такі як зміна клімату, втрата біорізноманіття та забруднення, важливість природно-заповідного фонду може тільки зростати. Україна активно працює над розширенням та удосконаленням своєї системи природоохоронних територій, вводячи нові норми та правила для забезпечення їх ефективної діяльності.

Національна політика в галузі охорони природи акцентує увагу на необхідності інтеграції екологічних питань у всі сфери соціально-економічного розвитку країни. Особлива увага приділяється розвитку екотуризму, який може принести значні соціальні та економічні вигоди, одночасно зберігаючи природні ресурси.

Також Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями та державами у питаннях охорони природи та сталого розвитку. Ця співпраця

допомагає обмінюватися досвідом, здобувати необхідні знання та ресурси для реалізації ефективних природоохоронних заходів на національному рівні.

Природні заказники й заповідники, яких в Україні найбільше і які займають найбільшу площу охоронних територій, обмежені як територіально, так і функціонально. Як правило, вони займають невеликі за площею території без наявності буферних зон. Обмеження будь-якої діяльності на суміжних територіях зводиться лише до рекомендації не розміщувати поблизу об'єктів природно-заповідного фонду екологічно небезпечне виробництво. Це веде до незахищеності периферійних ділянок із статусом суворого заповідання від впливу сільськогосподарської, лісогосподарської, рекреаційної діяльності та промислового виробництва. [3]

Жорстке обмеження будь-якого господарського використання резервованих територій викликає негативне відношення місцевого населення і супроводжується частими порушеннями природоохоронного законодавства. Функціональні обмеження, зокрема проведення лише науково-дослідної та природоохоронної діяльності ставлять установу в жорстке залежність від державного фінансування, яке знаходиться далеко не на належному рівні.

Окрім цього, збережені найбільш цікаві природні утворення держави є практично недоступними для відвідування як закордонними, так і вітчизняними громадянами. [3]

Працівники природних заповідників, розуміючи складність цієї проблеми, часто проводять краєзнавчу екскурсійну діяльність, мотивуючи це необхідністю проведення екоосвітньої та ековиховної роботи, яка є однією з додаткових функцій цих природоохоронних установ. Проте, ця діяльність є можливою лише під керівництвом працівників заповідника на спеціально облаштованих екологічних стежках, створення яких вимагає додаткових коштів. [3]

Натомість, серед туристів дедалі більшої популярності набувають установи природно-заповідного фонду, які передбачають поліфункціональне

використання територій. Це національні природні парки й регіональні ландшафтні парки. У структурі їхньої діяльності рекреаційне природокористування займає одне з чільних місць.

Національні парки поряд із природоохороною функцією виконують рекреаційну. Саме завдяки цій категорії на національному рівні практично розв'язується суперечність між збереженням природної краси та її рекреаційним використанням. [3]

Залежно від цільового призначення, природоохороного статусу, територіальної і ландшафтної структури заповідних об'єктів, С. М. Стойко виділив їх основні функції: [3]

Науково-дослідна функція

Полягає у можливості проведення в заповідних територіях систематичних стаціонарних досліджень, результати яких використовують при науковому обґрунтуванні раціонального природокористування, рекреаційного навантаження тощо. [3]

Екологічна функція

Надання платних екологічних, соціальних і рекреаційних послуг туристам та екскурсантам відіграє важливу роль у формуванні власних фінансових ресурсів установ ПЗФ в умовах ринкових відносин. [3]

Соціальна функція

Властива національним паркам, охоронним ландшафтним районам, паркам-пам'ятникам садово-паркового мистецтва. В умовах існуючих темпів урбанізації перед ними стоїть важливе завдання — забезпечення рекреаційними ресурсами населення міст й індустріально-промислових агломерацій. [3]

Природо-пізнавальна функція

Властива екосистемам як природного, так і культурного походження. Природні екосистеми дають змогу ознайомитись туристам і краєзнавцям з визначними пам'ятками та явищами природи, красивими пейзажами, відвідати

екологічно чисті об'єкти; побачити екзотичний тваринний і рослинний світ; відвідати історичні місця і споруди; познайомитись з інтродукованими видами рослин і тварин та їх адаптацією до нових екологічних умов. [3]

Культурно-освітня та дидактична функція

Полягає у сприянні розвитку загальноосвітньої сфери людини, розширенні її природничого і краснзнавчого світогляду, вихованні природоохоронної активності та відповідальності за стан природи як національного, так і загальнолюдського багатства. Історичний аналіз взаємодії суспільства й біосфери свідчить про значення природних багатств не лише для біологічного виживання людини, але й для її інтелектуального і духовного розвитку. [3]

Ландшафтно-естетична функція

Розуміючи важливе значення навколишньої природи, людина здавна прагнула зберегти не лише корисні для неї природні ресурси, а й естетично вартісні ландшафти. Саме завдяки цьому в Україні у ХІХ ст. створювалися прекрасні ландшафтні парки (Софіївка, Олександрія, Тростянець тощо), ботанічні сади, бралися під охорону мальовничі скелі, старі дерева й урочища.

[3]

2.2 Аналіз використання земель природно-заповідного фонду України, перспективи розвитку

Природно-заповідний фонд України є значущим земельним ресурсом, що має велике значення не тільки для охорони біорізноманіття, але й для соціально-економічного розвитку країни. Однак використання та охорона цих земель потребує збалансованого підходу.

Території та об'єкти природно-заповідного фонду можуть використовуватися:

- у природоохоронних цілях;
- у науково-дослідних цілях;

в оздоровчих та інших рекреаційних цілях;

в освітньо-виховних цілях;

для потреб моніторингу навколишнього природного середовища. [4]

Рис. 2.1. Природно заповідний фонд України станом на сьогодні

Встановлені основні види використання, а також заготівля деревини, лікарських та інших цінних рослин, їх плодів, сіна, випасання худоби, мисливство, рибальство та інші види використання можуть здійснюватися лише за умови, що така діяльність не суперечить цільовому призначенню територій та об'єктів природно-заповідного фонду, встановленим вимогам щодо охорони, відтворення та використання їх природних комплексів та окремих об'єктів. [4]

НУДПІ України

Спеціальне використання природних ресурсів в Україні відноситься до діяльності, що пов'язана із використанням природних ресурсів з метою отримання користі або доходів. Це може включати діяльності такі як видобуток мінералів, заготівля деревини, збір лікарських рослин, риболовлю та інші. Україна, будучи багатою на природні ресурси, такі як залізна руда, вугілля, газ, нафта та лісові масиви, відіграє ключову роль на світовому ринку у забезпеченні цих ресурсів. Проте, така діяльність може мати негативний вплив на довкілля, якщо її не регулювати.

Сільське господарство також є важливим сектором, де використовуються природні ресурси. Інтенсивне ведення аграрної діяльності, не враховуючи екологічних стандартів, може привести до деградації ґрунтів, забруднення води та інших екологічних проблем.

Для того щоб забезпечити стале використання природних ресурсів та зберегти біологічне різноманіття для майбутніх поколінь, потрібно регулювання такої діяльності. Україна встановила ряд законодавчих актів для контролю за спеціальним використанням природних ресурсів, що включає встановлення квот, ліцензування та інші механізми контролю.

Спеціальне використання природних ресурсів в Україні відноситься до діяльності, що пов'язана із використанням природних ресурсів з метою отримання користі або доходів. Це може включати діяльності такі як видобуток мінералів, заготівля деревини, збір лікарських рослин, риболовлю та інші. Україна, будучи багатою на природні ресурси, такі як залізна руда, вугілля, газ, нафта та лісові масиви, відіграє ключову роль на світовому ринку у забезпеченні цих ресурсів. Проте, така діяльність може мати негативний вплив на довкілля, якщо її не регулювати.

Сільське господарство також є важливим сектором, де використовуються природні ресурси. Інтенсивне ведення аграрної діяльності, не враховуючи екологічних стандартів, може привести до деградації ґрунтів, забруднення води та інших екологічних проблем.

Для того щоб забезпечити стале використання природних ресурсів та зберегти біологічне різноманіття для майбутніх поколінь, потрібно регулювання такої діяльності. Україна встановила ряд законодавчих актів для контролю за спеціальним використанням природних ресурсів, що включає встановлення квот, ліцензування та інші механізми контролю.

Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду здійснюється в межах ліміту та на підставі дозволу на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду. [27]

Перелік встановлених цим Законом видів використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду і порядок їх використання визначаються режимом територій та об'єктів природно-заповідного фонду. [27]

Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення здійснюється в межах ліміту на використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, а також на підставі дозволів. [27]

Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення здійснюється на підставі дозволів, що видаються органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями. [26]

Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення здійснюється в межах ліміту на використання природних ресурсів у межах територій та

об'єктів природно-заповідного фонду, затвердженого органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, а також на підставі дозволів. [25]

Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення (крім корисних копалин) здійснюється на підставі дозволів, що видаються місцевими радами за погодженням з органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями. [24]

Порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів і встановлення лімітів на використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення визначається Кабінетом Міністрів України. Видача дозволів на спеціальне використання природних ресурсів здійснюється на безоплатній основі. [23]

Видача дозволів здійснюється на підставі клопотання (заявки) природокористувача, погодженого із власником або постійним користувачем земельної ділянки та заінтересованими органами. [23]

Дозвіл на спеціальне використання природних ресурсів може бути анульований органом, що його видав, у разі: різкого погіршення стану навколишнього природного середовища внаслідок природокористування, ліквідації підприємства, установи або організації, яка отримала дозвіл; порушення умов природокористування та режиму території природно-заповідного фонду; втрати чи пошкодження дозволу, що не дає можливості визначити зміст дозволу. [23]

Здійснення господарської та іншої діяльності за декларативним принципом заборонено. [23]

Дозвіл видається після затвердження лімітів протягом місяця з моменту подання клопотання. Підставами для відмови у видачі дозволу є відсутність затвердженого в установленому порядку ліміту, порушення умов природокористування та режиму території природно-заповідного фонду. [23]

Рішення про відмову у видачі дозволу може бути оскаржено до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, або до суду. [23]

Прийняття рішення про відмову у видачі дозволу на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду здійснюється у місячний строк. [22]

Заява про оскарження рішення про відмову у видачі дозволу подається до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, протягом строку, що не перевищує десять днів з дня одержання відповідного рішення. Заява розглядається у десятиденний строк. Про результати розгляду заявник повідомляється у письмовій формі. [22]

Проведення рубок формування і оздоровлення лісів, інших видів рубок здійснюється в межах затверджених планів та на підставі рішень науково-технічних рад установ природно-заповідного фонду згідно з лімітом на використання природних ресурсів на підставі дозволів. [21]

Для забезпечення необхідного режиму охорони природних комплексів та об'єктів природних заповідників, запобігання негативному впливу господарської діяльності на прилеглих до них територіях установлюються охоронні зони. [20]

В разі необхідності охоронні зони можуть установлюватися на територіях, прилеглих до окремих ділянок національних природних парків, регіональних ландшафтних парків, а також навколо заказників, пам'яток

природи, заповідних урочищ, ботанічних садів, дендрологічних парків, зоологічних парків та парків-пам'яток садово-паркового мистецтва. [20]

Розміри охоронних зон визначаються відповідно до їх цільового призначення на основі спеціальних обмежень ландшафтів та господарської діяльності на прилеглих територіях. [20]

Науково-дослідна робота на територіях природних заповідників, біосферних заповідників, національних природних парків, ботанічних садів, дендрологічних парків, зоологічних парків та інших територіях та об'єктах природно-заповідного фонду проводиться з метою вивчення природних процесів, забезпечення постійного спостереження за їх змінами, екологічного прогнозування, розробки наукових основ охорони, відтворення і використання природних ресурсів та особливо цінних об'єктів. [18]

Основні напрями наукових досліджень на територіях природних заповідників, біосферних заповідників, національних природних парків, ботанічних садів, дендрологічних парків та зоологічних парків визначаються з урахуванням програм і планів науково-дослідних робіт, які затверджуються Національною академією наук України та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища. [17]

Для ведення наукових досліджень у складі адміністрації природних заповідників, біосферних заповідників, національних природних парків, а також ботанічних садів, дендрологічних парків та зоологічних парків загальнодержавного значення створюються відповідні наукові підрозділи, структура, штати, кошторис витрат яких затверджуються органами, у підпорядкуванні яких перебувають зазначені об'єкти природно-заповідного фонду. [17]

В разі необхідності наукові підрозділи можуть створюватися також у складі адміністрації регіональних ландшафтних парків, ботанічних садів,

дендрологічних парків та зоологічних парків місцевого значення, а також парків-пам'яток садово-паркового мистецтва. [17]

Наукові дослідження на території природних заповідників, біосферних заповідників, національних природних парків, регіональних ландшафтних парків, ботанічних садів, дендрологічних парків, зоологічних парків, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва можуть здійснюватись іншими науково-дослідними установами та організаціями на основі єдиних програм і планів науково-дослідних робіт чи спеціальних угод між цими установами та організаціями і адміністраціями державних заповідників й інших територій та

об'єктів природно-заповідного фонду. В разі відсутності адміністрацій ботанічних садів, дендрологічних парків, зоологічних парків місцевого значення та парків-пам'яток садово-паркового мистецтва такі угоди укладаються заінтересованими науковими установами та організаціями з органами, в підпорядкуванні яких перебувають зазначені об'єкти природно-заповідного фонду. [17]

На території заказників, пам'яток природи, заповідних урочищ та інших територіях і об'єктах природно-заповідного фонду, де не створені спеціальні наукові підрозділи, дослідження організовуються природними заповідниками, біосферними заповідниками, національними природними парками, ботанічними садами та дендрологічними парками загальнодержавного значення, розташованими у цих регіонах. [17]

Координацію наукових досліджень на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду України здійснює Національна академія наук України разом з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища. [17]

Для вирішення наукових і науково-технічних проблем у природних заповідниках, біосферних заповідниках, національних природних парках, ботанічних садах створюються наукові або науково-технічні ради, до складу

яких включаються провідні науковці та фахівці. Склад таких рад, їх завдання та порядок діяльності визначаються органами, у підпорядкуванні яких перебувають об'єкти природно-заповідного фонду зазначених категорій. [17]

Відповідні наукові та науково-технічні ради можуть створюватися також при дендрологічних і зоологічних парках. Навчально-виховна робота учбових закладів на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду проводиться на основі угод, укладених з їх адміністраціями чи підприємствами, установами та організаціями, у підпорядкуванні яких перебувають вказані території та об'єкти. [17]

Природно-заповідний фонд України є суттєвим ресурсом, що може забезпечити тривале та стає майбутнє для країни, але це вимагає уважного та обдуманого підходу до його управління.

Інтенсивний розвиток промисловості та сільського господарства, зростання населення та експансія міських територій створюють тиск на природні ресурси. Це викликає потребу в оптимізації використання та охорони земель природно-заповідного фонду.

Екотуризм, як вже згадувалось, є одним із напрямів, що має великий потенціал для розвитку на природоохоронних територіях. Він може принести додатковий дохід місцевим громадам, стимулюючи їх участь у збереженні природних ресурсів. Однак необхідно враховувати, що екотуризм також може мати негативний вплив на довкілля, якщо він не буде правильно регульований.

Тому ключем до успіху є розробка та впровадження стандартів та критеріїв для діяльності на природоохоронних територіях, що б забезпечили збалансованість між економічним розвитком та збереженням природи.

Освіта та просвіта також грають важливу роль. Залучення шкіл, університетів та інших освітніх установ до процесу формування свідомості про значення та необхідність збереження природно-заповідного фонду може мати довгостроковий позитивний вплив.

Розвиток земель природно-заповідного фонду (ПЗФ) України дуже актуальний і важливий завдання, яке відповідає глобальним викликам збереження біорізноманіття і сталого розвитку. Ось декілька основних перспектив розвитку земель ПЗФ України:

1. **Розширення мережі ПЗФ:** За міжнародними зобов'язаннями, певний відсоток території кожної країни має бути під захистом. Це стимулює розширення мережі заповідних об'єктів в Україні.

2. **Ефективне управління:** Впровадження сучасних методик управління, моніторингу та наукових досліджень допоможе підвищити ефективність збереження біорізноманіття на території ПЗФ.

3. **Екотуризм:** Організація екологічного туризму може допомогти не лише популяризувати природоохоронну діяльність, але й привернути додаткові фінансові ресурси для ПЗФ.

4. **Освіта та просвітництво:** Розвиток освітніх програм і центрів на базі об'єктів ПЗФ сприятиме підвищенню екологічної свідомості громадян.

5. **Міжнародна співпраця:** Співпраця з міжнародними організаціями та фондами може привернути додаткове фінансування, а також досвід і технології для збереження та відновлення природних комплексів.

6. **Впровадження технологій:** Використання сучасних технологій, таких як дистанційне зондування Землі, ГІС-технології та ін., може поліпшити моніторинг, управління та дослідження в ПЗФ.

7. **Взаємодія з місцевими громадами:** Активне залучення місцевих громад до процесів управління та захисту природних ресурсів може стати запорукою успіху в збереженні природно-заповідного фонду.

Реалізація цих перспектив вимагатиме спільних зусиль держави, громадськості, наукової спільноти та бізнесу. При правильному підході ПЗФ може стати не лише острівцями збереження природи, але й моделями сталого розвитку для всієї країни.

2.3 Охорона земель природно-заповідного фонду, та вплив війни на природно-заповідний фонд

Повномасштабне вторгнення росії в Україну завдало значної шкоди природним екосистемам нашої країни. Негативний вплив війни на природу триває протягом усіх 9 років російської агресії проти України. Але з лютого 2022 року географія та масштаби такого впливу відчутно зросли. Попри недоступність значного масиву даних про вплив повномасштабної війни на природу, вже зараз можна зробити попередні висновки про шкоду, завдану різним екосистемам, спираючись на відкриті джерела інформації. [5]

За даними онлайн-мапи DeepState загальна площа окупованих територій України становить близько 110 тисяч квадратних кілометрів, що відповідає 18% площі нашої держави. Крім цього, за словами головнокомандувача Валерія Залужного, 40 тисяч км² українських земель було звільнено протягом 2022 року. [5]

Таким чином, загальна площа потенційно постраждалих територій може перевищити 25%. Особливо якщо врахувати, що низка територій не перебували під окупацією жодного дня, але при цьому зазнають регулярних обстрілів, або використовуються для облаштування оборонних рубежів (як-от кордон з Білоруссю). [5]

Чи не найбільш масштабним та очевидним серед них є поширення ландшафтних пожеж, спричинених вибухами боєприпасів за відносно сухої погоди. За даними Сергія Зібцева, директора Регіонального Східноєвропейського центру моніторингу пожеж, до середини осені 2022 року такі пожежі охопили близько 2,4 млн гектарів, включно з 330 тис. га лісового фонду. Зокрема, згоріли тисячі гектарів лісу в національних природних парках «Кремінські ліси», «Святі гори», «Білобережжя Святослава», Чорнобильському біосферному заповіднику. [5]

Рис.2.2 Лісові пожежі на Кінбурнській косі у вересні 2022 року [5]

В Україні багато об'єктів природно-заповідного фонду які рівномірно розташовані по всій території країни. [6]

Парки і заповідники України

Рис.2.3. Парки і заповідники України. [6]

На тимчасово окупованій території зараз знаходиться 20 заповідників та національних парків. [6]

Рис.2.4. Заповідники та національні парки України, які перебувають в окупації [6]

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

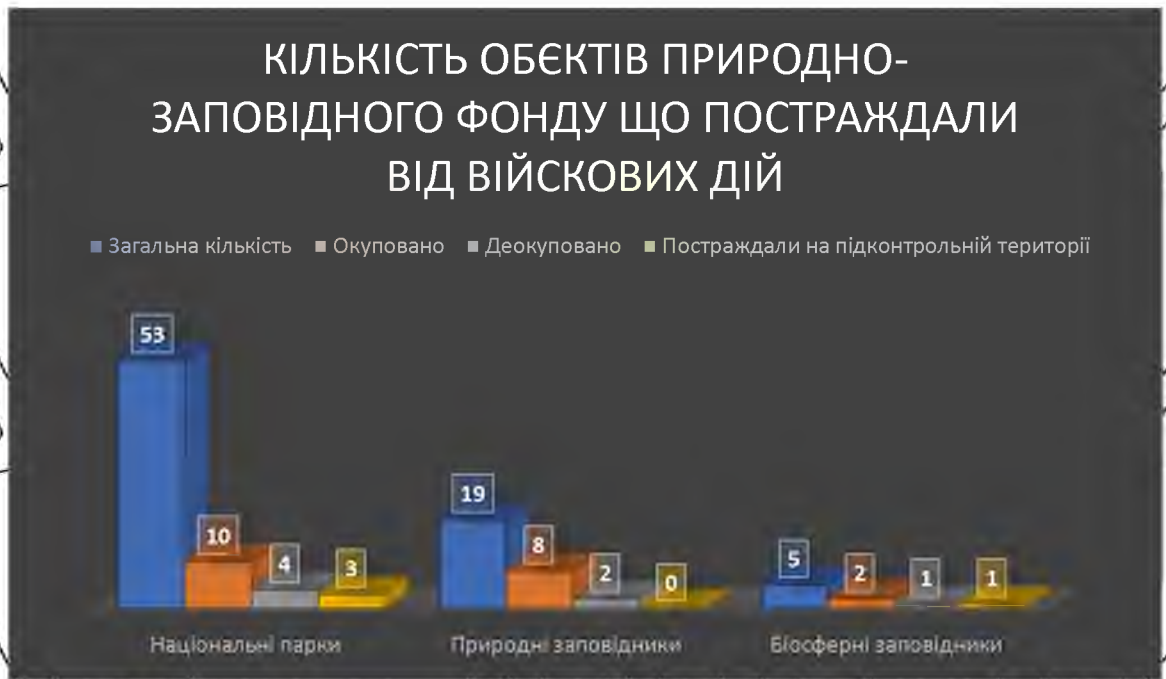
Національні парки та заповідники України, які постраждали від агресії Росії проти України

Рис.2.5. Заповідники та національні парки України, які постраждали від Російської агресії проти України [6]

По даним рисункам можна зробити висновок що 33 з 77 найважливіших об'єктів природно-заповідного фонду України зазнали шкоди внаслідок війни, тобто 43%. Показник вже критичний не враховуючи стан та тяжкість нанесених втрат екології держави.

Також хочу представити статистику по кількості об'єктів природно-заповідного фонду що постраждали від військових дій.

Рис. 2.6 Кількість об'єктів Природно-Заповідного фонду що постраждали від військових дій, станом на 1 березня 2023 [6]

Серед найпоширеніших проблем, з якими стикаються природно-заповідні території в окупації – втрата контролю, пошкодження територій воєнною технікою, будівництвом окопів та укріплень, залякування тварин, замінування територій, обстріли, браконьєрство, гуманітарна криза. [6]

В цілому, вплив воєнних дій на об'єкти природно-заповідного фонду практично не відрізняється від впливу на аналогічні природні екосистеми, які не мають охоронного статусу. Виняток становлять об'єкти, що мають власні адміністрації, повноцінна робота яких стає неможливою в умовах бойових дій або окупації. [5]

Разом із тим, протягом першого року повномасштабної війни на окупованих територіях залишались деякі установи, в яких працівники українських адміністрацій могли виконувати свої базові обов'язки без значної уваги з боку окупаційних адміністрацій. [5]

Найвідомішим прикладом такої установи є біосферний заповідник «Асканія-Нова», де за ініціативою ГО «Українська природоохоронна група» коштами небайдужих людей зі всього світу більше року вдалось

підтримувати такі життєво важливі операції, як заготівля сіна, підгодівля місцевих копитних тварин та підтримання роботи артезіанських свердловин, вода з яких потрібна для зрошення дендропарку та напування тих самих тварин. [5]

На жаль, наприкінці березня 2023 року у медіа з'явилась інформація про те, що російські загарбники беруть під свій контроль та намагаються легалізувати в російському правовому полі всі установи природно-заповідного фонду на окупованій частині Херсонщини. Зокрема, відповідні повідомлення публікувались стосовно біосферного заповідника «Асканія-Нова» та Джарилгаського національного природного парку.

В останньому окупанти планують займатись мисливським господарством (фактично браконьєрством), що загрожує місцевим популяціям диких тварин, серед яких є багато охоронюваних видів, передусім птахів. [5]

Багато установ ПЗФ на звільнених територіях перебувають під регулярними обстрілами з боку російських військ. Для прикладу, в Деснянсько-Старогутському нацпарку (на півночі Сумської області) внаслідок обстрілів було пошкоджено будівлі усіх трьох природоохоронних відділень.

Суттєво постраждали і будівлі НПП «Кам'янська Січ», не кажучи вже про понівеченні екосистеми (переважно степові). [5]

Охорона земель природно-заповідного фонду (ПЗФ) України — це комплекс заходів, спрямованих на збереження, відновлення та раціональне використання природних ресурсів та біорізноманіття. Основні напрямки і принципи охорони земель ПЗФ включають:

1. **Законодавче регулювання:** Норми охорони, використання та відтворення земель ПЗФ закріплені у відповідних законах, підзаконних актах, регламентах тощо.

2. **Створення нових об'єктів ПЗФ:** На підставі наукових досліджень та екологічних обґрунтувань визначаються території для створення нових об'єктів природно-заповідного фонду.

3. **Моніторинг:** Систематичний збір, обробка та аналіз даних про стан природних комплексів на землях ПЗФ, що дозволяє своєчасно виявляти та вирішувати проблеми.

4. **Наукові дослідження:** Вивчення процесів, які відбуваються в природних комплексах, щоб виробляти рекомендації щодо їх охорони та відновлення.

5. **Освітньо-просвітницька робота:** Виховання екологічної культури, свідомості та відповідальності громадян щодо охорони природи.

6. **Обмеження економічної діяльності:** На території ПЗФ можлива лише та діяльність, яка не завдає шкоди природним комплексам. Це може бути регульовано через ліцензування, квоти та інші інструменти.

7. **Відновлення природних комплексів.** Проведення робіт, спрямованих на відновлення пошкоджених або знищених екосистем.

8. **Міжнародна співпраця:** Участь в міжнародних програмах та проектах, спрямованих на охорону природи.

9. **Фінансове забезпечення:** Алокація бюджетних коштів, залучення інвестицій, грантів та інших ресурсів для фінансування заходів з охорони та відновлення земель ПЗФ.

10. **Контроль і нагляд:** Державний та громадський контроль за додержанням законодавства з питань охорони, використання та відтворення земель природно-заповідного фонду.

Ефективна охорона земель ПЗФ є ключовою у збереженні природних ресурсів та біорізноманіття для майбутніх поколінь.

Охорона земель оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення здійснюється шляхом включення цих земель до складу екологічної мережі, обмеження їх вилучення (викупу) для інших потреб та обмеження антропогенного впливу на такі землі. [7]

Порядок використання земель оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення і створення екологічної мережі встановлюється законом. [7]

Землі природно-заповідного фонду, історико-культурного призначення виступають як територіальний базис для розміщення відповідних об'єктів та виконують екологістабілізуючу функцію. До спільних рис правового регулювання земель природно-заповідного фонду та історико-культурного призначення відносять: велику культурну, наукову, екологічну, естетичну, виховну цінність; виключення земель з активної господарської діяльності, що зумовлено необхідністю збереження об'єктів, розташованих на них; недопущення необґрунтованого припинення прав на них держави та територіальних громад, для чого передбачено спеціальний порядок, встановлений ч. 2 і 3 ст. 150 ЗК України та нормами інших законодавчих актів.

[8]

Повною мірою охорона природних комплексів та об'єктів природно-заповідного фонду вирішується Законом України «Про природно-заповідний фонд». Так, на території природних заповідників забороняється будь-яка господарська та інша діяльність, що суперечить цільовому призначенню заповідника, порушує природний розвиток процесів та явищ або створює загрозу шкідливого впливу на його природні комплекси та об'єкти.

Особливій охороні підлягають природні території та об'єкти, що мають велику екологічну цінність як унікальні та типові природні комплекси, для збереження сприятливої екологічної обстановки, попередження та стабілізації негативних природних процесів і явищ. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні, утворюють єдину територіальну систему і включають території та об'єкти природно-заповідного фонду, курортні та лікувально-оздоровчі, рекреаційні, водозахисні, полезахисні та інші типи територій та об'єктів, що визначаються законодавством України. [9]

Зокрема, у заповідних зонах місцеві Ради, підприємства, установи, організації та громадяни при здійсненні своєї діяльності зобов'язані вживати необхідних заходів щодо запобігання та недопущення перевищення встановлених рівнів акустичного, електромагнітного, іонізуючого та іншого шкідливого фізичного впливу.

Закон України «Про охорону земель» проголошує, що охорона земель оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення здійснюється шляхом включення цих земель до складу екологічної мережі, обмеження їх вилучення (викупу) для інших потреб та обмеження антропогенного впливу на такі землі. [10]

Основні засоби збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду викладені у ст. 8 Закону України «Про природно-заповідний фонд України». Запорукою підтримання земель природно-заповідного фонду у належному стані є специфічний режим власності на ці землі, встановлений законодавством. Зокрема, згідно ст. 84 ЗК України, землі під об'єктами природно-заповідного фонду та історико-культурними об'єктами, що мають національне та загальнодержавне значення відносяться до земель державної власності, які не можуть передаватись у комунальну власність. Водночас, відповідно до ст. 83 ЗК України, у приватну власність не можуть передаватись землі під об'єктами природно-заповідного фонду, історико-культурного та оздоровчого призначення, що мають особливу екологічну, оздоровчу, наукову, естетичну та історико-культурну цінність. [11]

РОЗДІЛ 3. РАЦІОНАЛЬНА ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ
 ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ МІСЦЕВОГО
 ЗНАЧЕННЯ НА ПРИКЛАДІ ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА
 «ДРЕВЛЯНСЬКИЙ»

3.1 Загальна характеристика природного заповідника «Древлянський»

Природний заповідник «Древлянський» — природоохоронна територія в межах Народицького району Житомирської області. Розташований на південь і схід від смт Народичі, вздовж річки Уж та її правих приток — Лозниця, Ослів і Звиздаль. [12]

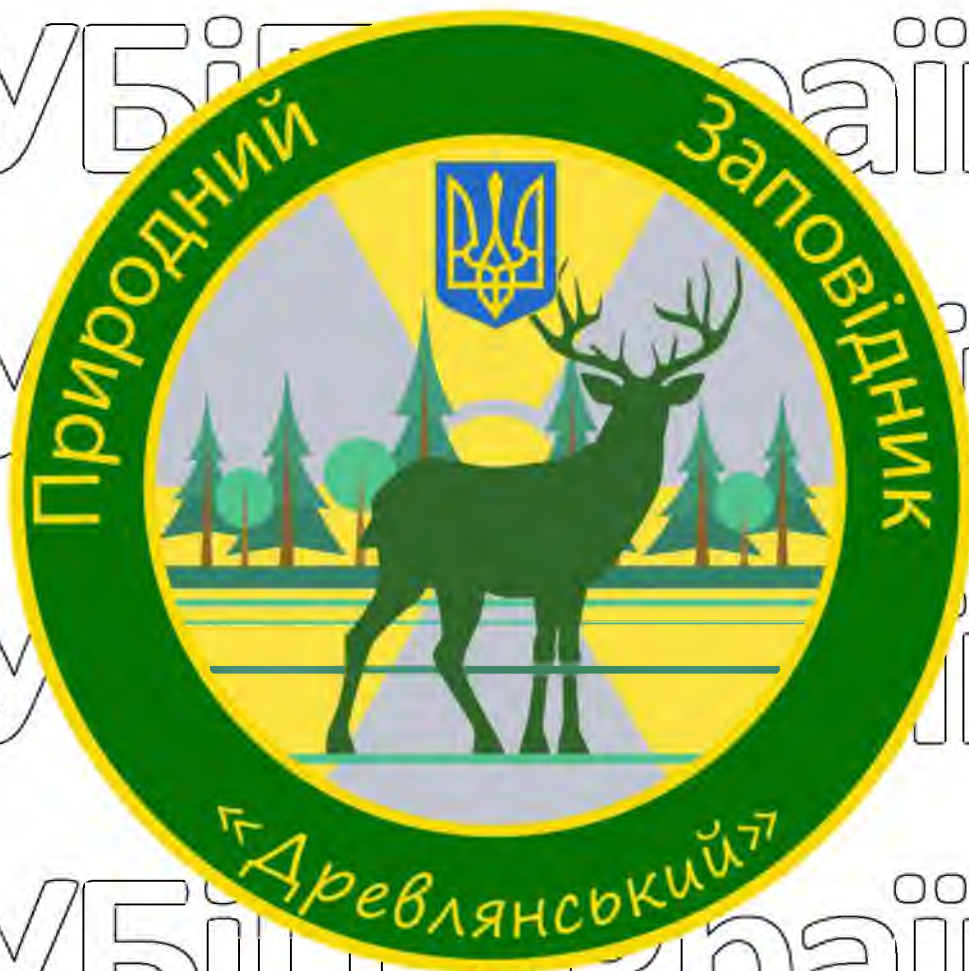

Рис. 3.1. Емблема природного заповідника «Древлянський» [12]

Територія заповідника охоплює значні площі лісів, забруднених радіонуклідами, тобто зони безумовного відселення, розділені невеликими масивами колишніх сільсько-господарських угідь. [12]

Природний заповідник «Древлянський» створено згідно з Указом Президента України Віктора Ющенка № 1038/2009 від 11 грудня 2009 року "Про створення природного заповідника «Древлянський». До складу Заповідника відійшла більша частина території ландшафтного заказника місцевого значення «Древлянський», створеного згідно рішення 8-ї сесії Житомирської обласної ради № 191 від 05.01.2007 року на загальній площі 40055,6 га. Таким чином, до території Заповідника примикає близько 10 тис. га ландшафтного заказника місцевого значення «Древлянський». [12]

Як «Древлянський» ландшафтний заказник, так і Заповідник, створені за ініціативи Народної районної державної адміністрації Житомирської області та Державного управління охорони навколишнього природного середовища в Житомирській області за науковими обґрунтуваннями, розробленими старшим науковим співробітником Поліського філіалу Українського ордена «Знак Пошани» науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г.М. Висоцького, кандидатом біологічних наук О.О. Орловим. [13]

Заповідник охоплює землі державної та комунальної власності.

Створений з метою збереження унікальних лісових і водно-болотних природних комплексів Українського Полісся, охорони реліктових та ендемічних рослин і тварин та відтворення і збагачення природних лісів регіону. [12]

Клімат природного заповідника «Древлянський» помірно-континентальний, формується при взаємодії вологих атлантичних повітряних мас західного переносу та сухих холодних взимку та жарких влітку континентальних повітряних мас Азії. Середньорічна температура повітря становить +6,80С, з коливаннями від +4,7 до +8,70С (кліматологічні норми подані за найближчою метеостанцією «Поліське»). Найбільш посушливими місяцями року є лютий та березень – з сумою опадів 35 мм на місяць, а найбільш вологими – червень та липень – 81 мм та 97 мм опадів на місяць

відповідно. Загалом, 67,9% суми опадів випадає за теплий період року – 440 мм, у холодний випадає 208 мм опадів (32,1%). Річна сума активних температур вище +5 оС дорівнює 2829 о. [14]

Територія Заповідника розташована у межах північного схилу Українського кристалічного щита. Північно-східний кордон щита, згідно сучасних геологічних карт (Національний атлас України, 2007), проходить майже через центральну частину Заповідника. Територія характеризується тим, що кристалічні породи знаходяться на незначній глибині, а по долинах річок виходять на поверхню. [15]

За І.М. Рослим та ін., територія Заповідника розміщена у межах Клесово-Народицької рівнини. Остання відображає в рельєфі частину Українського кристалічного щита, представленого Коростенсько-Житомирським блоком. Він складений метаморфічними і магматичними породами протерозойського віку. Серед цих порід переважають гнейси, граніти і гранітоїди. Гнейси поширені на незначних ділянках і внаслідок незначної податливості процесам денудації у рельєфі відображені зниженнями, а магматичні породи – зазвичай позитивними денудаційними формами. [15]

В межах Клесово-Народицької рівнини помітне місце займають породи овруцької серії – кварцові пісковики, кварцити і пірофілітові сланці. Детальні дослідження тут показали, що далеко не завжди існує прямий зв'язок між піднятими чи опущеними ділянками сучасної та похованої поверхонь кристалічних порід та денудаційною стійкістю останніх. [15]

Територія відноситься до зон з повільними негативними тектонічними рухами, тобто зазнає опускань. Швидкість опускань у межах території коливається у межах 1,5-2 мм/рік. [15]

Дорифейські утворення на території Заповідника представлені такими породами як граніти-порфіри, граніти-рапаківі та рапаківіподібні (коростенський комплекс – 1800-1740 млн. р. тому), в районі річки Кам'янка – анортозитами, габро-анортозитами, в долині річки Звездаль гірські породи

представлені габро, анортозити, габро-анортозити. На південному сході Заповідника наявне регіональне розривне порушення. Біля смт Народичі в заплаві річки Уж простежуються відклади крейдового періоду (сенноманський ярус), між річками Кам'янка та Звіздаль спостерігаються олігоцені та еоценові відклади палеогенової системи. [15]

Четвертинна система в долинах річок Заповідника представлена алювіальними відкладами (піски, супіски, суглинки, гравій потужністю 2-10 м). Перша надзаплавна права тераса річки Уж складена алювіальними відкладами, потужність яких становить від 10 до 20 м (піски, супіски, суглинки, гравій). [15]

На південно-східному кордоні Заповідника яскраво простежуються льодовикові відклади (морена суглиниста, суглинчаста, потужністю 0,5-20 м).

Центральна частина заповідної території складена водно-льодовиковими породами, такими як піски, супіски, потужність яких складає від 2 до 20 м.

Льодовикові та водно-льодовикові відклади утворилися під час дніпровського зледеніння. [15]

Загальні юридичні положення

Заповідник є бюджетною, неприбутковою, природоохоронною, науково-дослідною установою і входить до складу природно-заповідного фонду України, охороняється як національне надбання, щодо якого встановлюється особливий режим охорони, відтворення та використання. [16]

Заповідник є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунки у відділенні Казначейства і утримується за рахунок коштів державного бюджету. Заповідник має печатку із зображенням Державного герба України та своїм найменуванням, штампи та офіційну емблему, що реєструються в установленому порядку, та бланки. [16]

Заповідник віднесено до сфери управління Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України (далі – Міндовкілля). [16]

Заповідник у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про природно-заповідний фонд України», «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про Червону книгу України», «Про рослинний світ», «Про тваринний світ», Земельним, Лісовим та Водним кодексами України, міжнародними договорами, іншими нормативно-правовими актами, Проектом організації території та охорони природних комплексів природного заповідника «Древлянський» [16]

Основна діяльність заповідника

- Екологічні стежки;
- Еколого-освітня діяльність;
- Матеріали конференцій;
- Музей природи;
- Наукова діяльність;
- Природоохоронна функція;
- Статті;
- Участь у житті громади. [12]

3.2 Структура земель природного заповідника «Древлянський»

Структура земель відіграє ключову роль у розумінні та управлінні земельними ресурсами країни чи регіону. Вона вказує на розподіл землі за її призначенням та використанням, що може бути сільськогосподарським, промисловим, житловим чи іншим. Ця інформація допомагає урядам та іншим зацікавленим сторонам ефективно планувати міста, розвивати інфраструктуру, оцінювати вплив на навколишнє середовище та визначати економічні можливості. Крім того, вона надає змогу краще розуміти потреби спільноти у житловій забудові, соціальних і рекреаційних об'єктах. Розуміння структури земель також допомагає в охороні рідкісних видів рослин та тварин.

сприяючи збереженню біорізноманіття. Наостанок, це важливий компонент для формування ефективних земельних законів та політики.

Табл. 3.1. Структура земельного фонду природного заповідника

«Древлянський», за адміністративно-територіальним устроєм

ДП «Народицький спецлісгосп»	Народицьке лісництво – 8294 га; Клішівське лісництво – 5034 га; Залське лісництво – 3495 га Всього: 16823 га
ДП «Народицький лісгосп АПК»	Радчанське лісництво – 57,7 га
Народицька селищна рада	Землі запасу селищної ради, в тому числі: Землі населених пунктів – 753,6 га; Сіножаті – 3919,14 га; Пасовища – 5798 га. ВСЬОГО: 10470,74 га
Мотійківська сільська рада	Землі запасу сільської ради, в тому числі: Землі населених пунктів – 78,3 га; Сіножаті – 216,7 га; Сіножаті, радіоактивно забруднені – 159,9 га Пасовища – 204,5 га; Пасовища, радіоактивно забруднені – 13,9 га. ВСЬОГО: 673,3 га
Селецька сільська рада	Землі запасу сільської ради, в тому числі: Землі населених пунктів – 18,3 га;

	Сіножаті – 231,1 га; Пасовища – 132,0 га; Заболочені землі – 15,5 га; Чагарники – 21,0 га. ВСЬОГО: 418,1 га
Народицька районна рада	Радіоактивно забруднені землі – 2430 га
Разом	30872,84 га

Табл. 3.2. Структура земельного фонду природного заповідника «Древлянський», за угіддями

Повна площа заповідника	30872,8400 га
Водний фонд	1919,8140 га
Зміна цільового призначення на лісовий фонд	13809,2981 га
Зміна цільового призначення на лісовий фонд	3046,87,8900 га
Лісовий фонд	2644,2901 га
Населені пункти	1439,5738 га
Землі с/г призначення	7240,5933 га

3.3 Удосконалення управління земельними ресурсами в межах

об'єктів природно-заповідного фонду на прикладі природного заповідника «Древлянський»

Управління земельними ресурсами в об'єктах природно-заповідного фонду, таких як «Древлянський» природний заповідник, вимагає комплексного підходу, який включає в себе охорону біорізноманіття, підтримку природних процесів та забезпечення стійкості екосистем.

Обмеження на земельну ділянку - це обставини або умови, які обмежують або регулюють використання та розпорядження конкретною земельною ділянкою. Ці обмеження можуть бути встановлені законодавством, місцевими нормативами, угодами або іншими правовими документами.

Встановлення обмежень на землі природно-заповідного фонду сприяє:

- Збереженню біорізноманіття та унікальних екосистем.
- Охороні рідкісних та загрожених видів рослин і тварин.
- Зменшенню антропогенного впливу на природні ресурси.
- Збереженню природних ландшафтів та геологічних утворень.

• Запобіганню надмірному вирубуванню лісів та іншій експлуатації природних ресурсів.

• Забезпеченню стійкого розвитку екосистем та екологічно чистого середовища.

• Мінімізації ризику зникнення унікальних природних об'єктів через людську діяльність.

- Збереженню водних та ґрунтових ресурсів.
- Створенню умов для наукових досліджень та навчання в області природознавства.

Обмеження на землі ПЗФ є ключовим інструментом управління та збереження природи для майбутніх поколінь.

На території природного заповідника «Древлянський» встановлені багато обмежень на земельні ділянки, враховуючи велику площу та різноманітність угідь.

Проаналізувавши „Проект землеустрою щодо організації та встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення природного заповідника «Древлянський» на

території Народицької селищної ради, Народицького району, Житомирської

області, мною було підраховано площі обмежень встановлених по всьому заповіднику.

Табл.3.3 Зміст та площа обмежень встановлених на землях природно-заповідного фонду заповідника «Древлянський».

№ Обмеження	Код та зміст обмеження	Площа, га	Нормативно-правові акти
1	06.03 Територія, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи	30872,84	Закон України "Про природно-заповідний фонд України" від 16 червня 1992 року № 2456-XII
2	05.02 Прибережні захисні смуги вздовж річок, навколо водойм та на островах	4799,535	Водний кодекс України, постанови Кабінету Міністрів України від 13.05.96 № 502 "Про затвердження Порядку користування землями водного фонду"
3	01.05 Охоронна зона навколо (уздовж) об'єктів енергетичної системи	2097,714	Закон України "Про електроенергетику", постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.97 №209 "Про затвердження Правил охорони електричних мереж"
4	03-Санітарні зони, відстані, розриви	122,5	Державні санітарні правила та норми "Гігієнічні вимоги щодо облаштування і утримання кладовищ в населених пунктах України"

Ці обмеження на земельні ділянки дають можливість дотримання законодавств та безпечного використання земель без шкоди для земель. Але

все ще присутні порушення нормативно-правової бази на території заповідника:

- Порушення межових знаків;
- Самовільне зайняття територій;
- Використання земель не за призначенням;

- Нераціональне використання земель;

- Недостатній моніторинг;

- Відсутність конкретної системи контролю за використанням та охороною земель;

Для того щоб усунути вище перераховану проблему, потрібні заходи на основі вихідних даних самого заповідника. Одним з найважливіших заходів є створення плану зонування території, щоб вичислити кількісні та якісні характеристики території.

План зонування території - це документ, який визначає, як конкретна територія розподілена на різні зони з різними призначеннями та обмеженнями відповідно до певних цілей та вимог. Цей план може бути частиною загального плану розвитку території або самостійним документом. Такий план мають складати більш кваліфіковані спеціалісти.

Проте використовуючи вихідні дані до магістерської роботи, та знання отримані під час навчання, мною на основі карти радіаційного

з

а

б

р Зонування дозволяє визначити, які частини території підлягають різним видам використання, що сприяє ефективному використанню різноманітних ресурсів заповідника. Строго заповідні зони в межах заповідника дозволяють визначити та захистити особливо цінні природні об'єкти та екосистеми від людської діяльності. Зонування може обмежити доступ людей та господарську

н

н

я

(

діяльність в деяких частинах заповідника, щоб забезпечити найвищий рівень охорони природи.

Основними зонами можуть бути:

1. **Строго заповідна зона:** Територія з найвищим рівнем охорони.

Людська діяльність тут мінімізована. Дозволені лише наукові дослідження.

2. **Регульованого рекреаційного користування:** Зони, де дозволені відвідування туристами і екскурсоводами за певних обмежень.

3. **Зона лісгосподарського та с/г призначення:** територія для вирубки ліс госпів, та сільськогосподарської діяльності

4. **Буферні зони:** Охоронні пояси навколо основних заповідних зон, що мають на меті зменшити негативний вплив зовнішніх факторів.

5. **Рекреаційні зони:** Ділянки, призначені для відпочинку та освітньої діяльності відвідувачів.

Табл.3.4 Експлікація зон плану просторового зонування

Назва зони	Площа, га
Строго заповідна зона	2260,4680
Буферні зони навколо строго заповідна зона	4981,7898
Землі сільськогосподарського та лісгосподарського призначення	17178,3395
Зона регульованого рекреаційного призначення	3555,7163
Зона рекреаційного призначення	3410,6024
Загалом	30872,8400

За умов вдосконалення цього плану та подальшому застосуванні його на практиці можна буде досягнути наступних результатів:

НУБІП України

- Передбачення стратегії збереження та регуляції використання земель у заповіднику.
- Розробити план моніторингу земельних ресурсів.

- Використовувати сучасні технології, наприклад, дистанційне зондування та GIS для аналізу змін в ландшафті

НУБІП України

- Встановити систему дозволів для проведення наукових досліджень або інших активностей у заповіднику.
- Впровадити адаптивний підхід, який дозволяє

змінювати управлінські рішення на основі отриманих даних і змін

НУБІП України

у стані Заповідника

Що в перспективі дасть можливість виправити основну проблематику, та впровадити наступне:

- Посилення контролю за межовими знаками, та територіями

в цілому для мінімізації самовільного зайняття території

НУБІП України

- Посилення контролю за використанням земель за призначенням, для підтримки правового статусу земель в порядку
- Рациональне використання та охорону земель, які є

основними завданнями землеустрою в цілому;

НУБІП України

- Проведення ефективного моніторингу, для оперативного реагування на екологічні показники території заповідника.

НУБІП України

НУБІП України

Висновок

Правовий статус земель природно-заповідного фонду в Україні є досить специфічним і відрізняється від статусу інших категорій земель. Цей статус визначається рядом законів та нормативних документів, включаючи Закон України "Про природно-заповідний фонд України", Земельний Кодекс, а також ряд інших специфічних нормативів і рішень органів державної влади.

Закон є ефективним у створенні правової основи для природоохоронної діяльності, але його виконання часто стикається з проблемами, такими як недостатнє фінансування, корупція та недоліки в системі управління.

Управління земельними ресурсами в об'єктах природно-заповідного фонду, таких як «Древлянський» природний заповідник, вимагає комплексного підходу, який включає в себе охорону біорізноманіття, підтримку природних процесів та забезпечення стійкості екосистем.

Повномасштабне вторгнення росії в Україну завдало значної шкоди природним екосистемам нашої країни. Негативний вплив війни на природу триває протягом усіх 9 років російської агресії проти України. Але з літомого 2022 року географія та масштаби такого впливу відчутно зросли. Попри недоступність значного масиву даних про вплив повномасштабної війни на природу, вже зараз можна зробити попередні висновки про шкоду, завдану різним екосистемам, спираючись на відкриті джерела інформації.

За час війни 44% найкрупніших об'єктів природно-заповідного фонду зазнали втрат через агресію росії. Показник вже критичний не враховуючи стан та тяжкість нанесених втрат екології держави.

Незважаючи на наслідки бойових дій, все ще присутні порушення нормативно-правової бази на території заповідника:

- Порушення межових знаків;
- Самовільне зайняття територій;
- Використання земель не за призначенням;
- Нерациональне використання земель;

- Недостатній моніторинг;

- Відсутність конкретної системи контролю за використанням та охороною земель.

Для того щоб усунути вище перераховану проблематику, потрібні заходи на основі вихідних даних самого заповідника. Одним з найважливіших заходів є створення плану зонування території, щоб вичислити кількісні та якісні характеристики території.

Мною був створений план просторового зонування що надасть плацдарм для вирішення проблем, та розвитку території заповідника. Він допоможе посилити контроль за межовими знаками, правовим режимом, раціональним використанням та охороною земель, проведення ефективного моніторингу земель, як на території заповідника так і земельних ділянках природно-заповідного фонду.

Також була розкрита сутність обмеження на земельні ділянки, та проаналізовано обмеження на угіддя природного заповідника. Що дасть можливість здійснювати контроль за правомірним використанням земель. Відповідно до площі та суті обмежень можна встановити чіткий контроль за їх дотриманням. Кожне лісництво на території заповідника матиме зони навколо об'єктів, які вони будуть контролювати. Це дозволить розподілити відповідальність та децентралізувати контроль за охороною таких земель.

Древлянський чудовий заповідник з великою кількістю тварин та рослин що занесені в червону книгу. Він допомагає зберігати їх ареали проживання чистішими від вирубки та знищення. Війна особливого впливу на заповідник не понесла, що означає велику вдачу, проте покращувати та оберігати його землі варто в посиленому режимі.

Загалом, можна зробити висновок, що важливість земель природно-заповідного фонду переоцінити важко. Це одна з опор що підтримує екологічну ситуацію в країні та світі. Також такі землі це доволі популярний засіб рекреації населення, та засіб виробництва. Саме тому важливо підіймати

теми захисту, збереження, якісного та кількісного збагачення такими
об'єктами.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Список використаної літератури

1. Земельний кодекс України
https://ips.ligazakon.net/document/view/t012768?an=98&ed=2006_02_08

2. Нормативно-правове врегулювання використання земель природно-заповідного фонду України

<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/29510/1/%D0%9D%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B5%20%D0%B2%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>

3. Класифікація об'єктів природно-заповідного фонду України
https://pidru4niki.com/1602080941937/turizm/klasifikatsiya_obyektiv_prirodno-zapovidnogo_fondu_ukrayini

4. Види використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду

<https://protocol.ua/ua/pro-prirodno-zapovidniy-fond-ukraini-stattya-9-2/>

5. ЯК ВІЙНА ВПЛИВАЄ НА ПРИРОДУ УКРАЇНИ ТА ЧОМУ ЗБЕРЕЖЕННЯ Й ВІДНОВЛЕННЯ ПРИРОДНИХ ЕКОСИСТЕМ Є ВАЖЛИВИМ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ

<https://ecoaction.org.ua/iak-vijna-vplyvaie-na-prirodu.html>

6. Війна та довкілля: природоохоронні території, які постраждали
<https://www.checkregion-ua.info/viina-ta-dovkillia-prirodookhoronni-terytorij-iaki-postrazhdaly/>

7. Охорона земель оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення

<https://protocol.ua/ua/pro-ohoronu-zemel-stattya-50/>

8. Правове регулювання охорони земель

http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Chkup_2013_3_60.pdf

9. Система природних територій та об'єктів, що підлягають особливій охороні

<http://norma.org.ua/document/legislation/zu/zu-pro-vidhodj/zu-ohorona-navkolysnogo-seredovyscha/12.php>

10. Закон України «Про охорону земель»

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>

11. «Про природно-заповідний фонд України»

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>

12. Природний заповідник «Древлянський»

<https://drevlyansky.in.ua/>

13. Історія створення природного заповідника «Древлянський»

<https://drevlyansky.in.ua/pro-nas/istoriya-stvorennya/>

14. Клімат природного заповідника «Древлянський»

<https://drevlyansky.in.ua/category/pryroda-zapovidnyka/klimat/>

15. Геологія природного заповідника «Древлянський»

<https://drevlyansky.in.ua/2021/04/12/geologiya/>

16. Загальні юридичні положення природного заповідника «Древлянський»

<https://drevlyansky.in.ua/pro-nas/polozhennya-pro-zapovidnyk/>

17. Стаття 42 Закону України Про природно-заповідний фонд України. Основні засади забезпечення організації наукових досліджень на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду

https://urst.com.ua/pro_pryrodno_zapovidnyi_fond/st-42

18. Стаття 41. Мета наукових досліджень на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду

https://ips.ligazakon.net/document/view/t245600?an=115895&ed=2021_07

15

19. Стаття 39 Завдання охоронних зон територій та об'єктів природно-заповідного фонду

https://protocol.ua/ua/pro_prirodno_zapovidniy_fond_ukraini_stattya_39/

20. Закон України Про природно-заповідний фонд України

<https://pzf.land.kiev.ua/pzf-zakon.html>

21. Стаття 9-1 доповнено частиною п'ятнадцятою згідно із Законом № 2362-VIII від 22.03.2018

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2362-19#Text>

22. Частина чотирнадцята статті 9-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2362-VIII від 22.03.2018 [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2362-](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2362-19#Text)

[19#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2362-19#Text)

23. Частина дванадцята статті 9-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2362-VIII від 22.03.2018

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2362-19#Text>

24. Частина шоста статті 9-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2362-VIII від 22.03.2018

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2362-19#Text>

25. Частина п'ята статті 9-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2362-VIII від 22.03.2018

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2362-19#Text>

26. Частина четверта статті 9-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2362-VIII від 22.03.2018

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2362-19#Text>

27. Частина третя статті 9-1 із змінами, внесеними згідно із Законом

№

2362-VIII від 22.03.2018;

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2362-19#Text>

28. Дорош О.С., Буряк Р.І., Купріянич І.П. Землевпорядний регламент як інструмент планування розвитку землекористування в Україні // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2017. № 2. С. 20–27.

29. Дорош О.С., Бутенко Є.В., Купріянич І.П. Застосування даних дистанційного зондування Землі при вирішенні проблем управління землями сільськогосподарського призначення: наук. монографія. К.: Медінформ, 2015. 256 с.

30. Дорош О.С., Фоменко В.А., Мельник Д.М. Ключова роль землеустрою у плануванні розвитку системи землекористувань у межах територіальних громад // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2018. № 2. С. 22–32.

31. Заверюха М. М. Поняття охорони лісів земель лісогосподарського призначення та основні заходи її здійснення / М. М. Заверюха // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. – 2014. – Вип. 29. – С. 237–240.

32. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19>

33. Закон України Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-р#Text>

34. Постанова КМУ «Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів» № 1147 від 17 вересня 1996 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-96-%D0%BF#Text>

35. Актуальні проблеми сталого розвитку: веб-сайт. URL: https://geo.knu.ua/images/doc_file/navch/lit/posibnik_Kononenko.pdf (дата звернення: 19.10.2021)

36. В. П. Очеретний Т. Е. Потапова Д. М. Кузьміна В. М. Сологор. Сучасна тенденція скорочення площі зелених насаджень в світі. Науково-

технічний журнал «Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві».

№ 2. 2017. с.с. 69-76. (дата звернення: 18.06.2022)

37. Закон України «Про генеральну схему планування території

України»: станом на 7 лютого 2002 р. №3059-ІІ// Верховна Рада України. –

2002. – №30. – 204 с. (дата звернення: 21.11.2021)

38. Г. О. Новаковська Економіка землекористування: навч. посіб. –

К.: Аграр. наука, 2018. – 400 с (дата звернення: 18.01.2022)

39. Г. О. Новаковська Управління міським землекористуванням:

монографія. – К.: Аграр. наука, 2016. – 304 с. (дата звернення: 25.06.2022)

40. Моніторинг та охорона біорізноманіття в Україні: Прикладні аспекти моніторингу та охорони біорізноманіття / Серія: «Conservation Biology in Ukraine». Вип. 16. Т. 3. Київ; Чернівці: Друк Арт, 2020. 328 с

41. Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки // Розпорядження КМУ № 577 від 25.05.2011.

42. Леоненко В. Б., Стеценко М. П., Возний Ю. М., Леоненко В. Б. Атлас об'єктів природно-заповідного фонду України / К.: ВПЦД «Київський університет». 2003. 119 с.

43. Управління та охорона земель природно-заповідного фонду України / С. В. Тітова // Часопис картографії. - 2016. - Вип. 16. - С. 32-38.

Прогалини у законодавстві, які заважають збільшенню площі природнозаповідного фонду, та як їх виправити <https://ecoaction.org.ua/wp-content/uploads/2023/06/probleny-zapovidannia-ta-rishennia.pdf>

44. Сучасний стан природно-заповідного фонду України та Житомирської області https://learn.ztu.edu.ua/pluginfile.php/200025/mod_folder/content/

45. Охорона земель природоохоронного рекреаційного та історико-культурного призначення

<https://elearn.nubip.edu.ua/mod/book/tool/print/index.php?id=308899>

46. Водний кодекс України

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text>

47. Постанова Кабінету Міністрів від 13 травня 1996 р. № 502 Київ
Про затвердження Порядку користування землями водного фонду
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/502-96-%D0%BF#Text>

48. Закон України "Про електроенергетику"

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/575/97-%D0%B2%D1%80#Text>

49. Державні санітарні правила та норми "Гігієнічні вимоги щодо
облаштування і утримання кладовищ в населених пунктах України" ДСанПІН
2.2.2.028-99 <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0028588-99#Text>

50. Постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.97 №209 "Про
затвердження Правил охорони електричних мереж"

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/209-97-%D0%BF#Text>

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

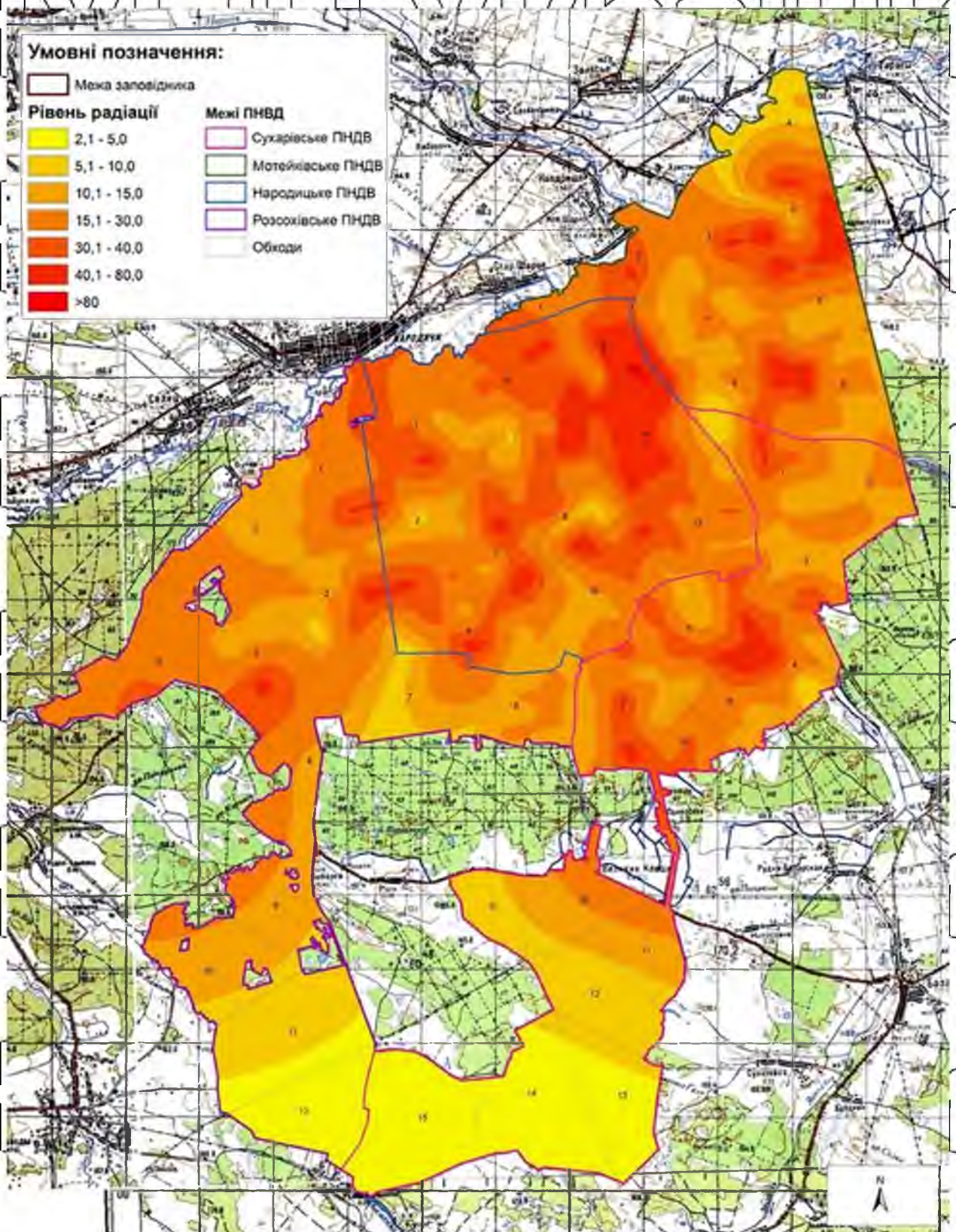
НУБІП України

НУБІП **ДОДАТКИ** України

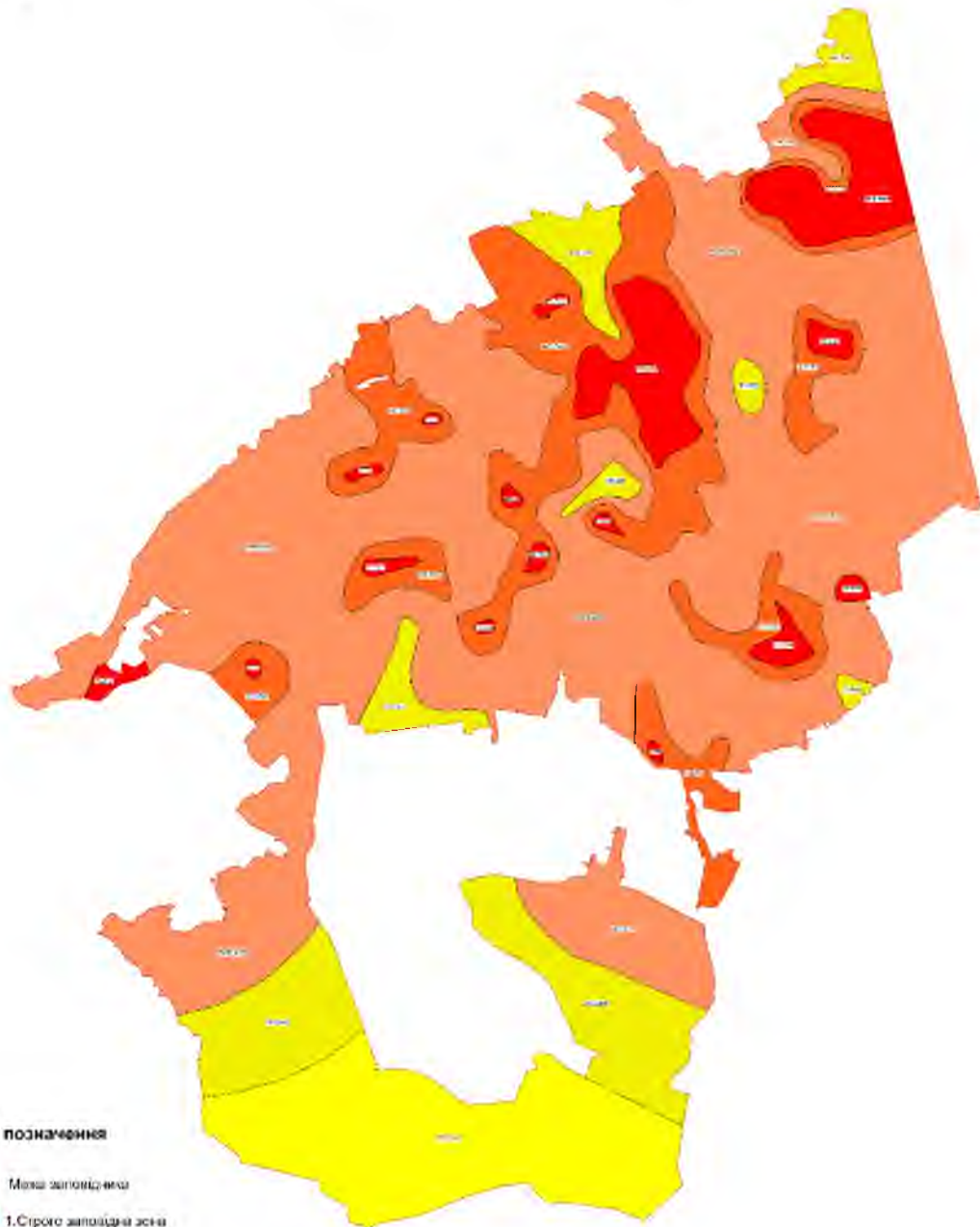
НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

План просторового зонування,
за ступенем захисту території
природного заповідник „Древяльський”,
Народицького району, Житомирської області

Умовні позначення

- Межа заповідника
  - 1. Строго заповідна зона
  - 2. Буферні зони
  - 3. Землі сільськогосподарського та лісогосподарського призначення
  - 4. Зона регульованого рекреаційного призначення
  - 5. Рекреаційна зона
- аб. км   Площа зони, га

М 1:10000

Високий
Бабюк І.О.
Перекриси
Кутірничук Т.П.